

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1878. Andra Kammaren. N:o 43.

Torsdagen den 25 April.

Kl. 7 e. m.

Under början af detta sammanträde ledde Herr vice Talmannen Kammarens förhandlingar.

§ 1.

Fortsattes den i förmiddagens sammanträde började föredragningen af Stats-Utskottets utlåtande N:o 12, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel; hvarvid i ordningen förekom

Punkten 6 mom. b),

som bifölls.

Punkten 7.

Utskottet hade hemställt:

att, i enlighet med derom af Kongl. Maj:t framställt förslag, den Öfversten Gregorius Aminoffs nu mera aflidna enka beviljade pension å allmänna indragningsstaten, 750 kronor, måtte på hans efterlemnade ogifta döttrar Augusta Ulrika Lovisa, Hildegard Ebba Carolina och Sigrid Wilhelmina Sofia få öfverflyttas och utgå från 1878 års början, så länge någon af dem lefver ogift.

*Om pension åt
aflidne
Öfversten G.
Aminoffs tre
döttrar.*

Mot denna hemställan var reservation inom Utskottet afgifven af Herrar *Liss Olof Larsson, P. O. Hörnfeldt, Ola Bosson Olsson, Jan Andersson, Jonas Andersson, J. E. Johansson* och *Johannes Jons-son* i Fröstorp.

*Om pension åt
aflidne Öfver-
sten G. Ami-
noffs tre döt-
trar.*

(Fortn.)

Efter uppläsning af Utskottets förslag yttrade

Herr O. B. Olsson: Jag har aldrig kunnat dela den åsigten, att staten skall pensionera enkor och barn efter aflidne tjänstemän, men jag anser deremot fullkomligt riktigt, att staten pensionerar sina tjänstemän. Men att gå längre kan icke vara någon statens skyldighet. Den nu ifrågakomna pensionen har redan år 1848 varit beviljad åt frökvarne Aminoffs moder. Likvisst är att märka, att, då förefunnos flera ömmande omständigheter än nu, emedan enkan Aminoff då hade fem barn, som alla voro oförsörjda och i ekonomiskt betryck, men nu äro icke flera än tre af dem kvar. Jag hemställer derföre, om det finnes skäl för att öfverflytta Öfverstinnan Aminoffs pension på dessa hennes tre döttrar. För min del tror jag det icke. Staten bör, såsom jag nyss nämnde, gifva pensioner åt sina tjänstemän, men icke åt dessas enkor och barn. Familjefadern måste ega skyldighet att, så vidt möjligt är, och synnerligast då han har större löne- eller andra inkomster, så sörja för sin familj, att dess medlemmar efter hans död icke lida brist eller komma det allmänna till last. Staten får, enligt min tanke, icke vara någon fattigförsörjningsanstalt, som staten alltid måste blifva, om han skall pensionera enkor och barn efter aflidna tjänstemän. Till följd af denna princip vågar jag yrka afslag å den nu ifrågavarande punkten.

Herr Fredenberg: Då Öfverste Aminoffs enka och oförsörjda barn år 1848 erhöilo en årlig pension af 500 riksdaler banko, yttrade Rikets Ständer i sin skrifvelse till Kongl. Maj:t, att densamma beviljades dem »såsom en gård af nationens aktning» för den aflidne krigarens minne.» Tretio år hafva sedan dess förflutit; och upptagna som vi äro af detta lifvets mångahanda omsorger torde de flesta bland oss, under vår långvariga fred, hafva förgätit detta vackra krigarminne från »våra segrars, våra sorgers och vår äras gyllne tid», som den store finske skalden benämner det ödesdigra krigsåret, då svensk och finsk mandom sista gången tillsammans kämpade sina hårda strider mot den ryska öfvermakten. Jag har derföre förskaffat mig ett litet utdrag af öfverste Aminoffs meritförteckning, hvilken varit mig lätt att erhålla temligen fullständig och tillförlitlig, enär han efter Finlands förlust, så kär fosterbygden än var för honom, likväl öfverflyttade till Sverige, emedan han icke kunde förlika sig med tanken att blifva rysk undersåte, och han ingick då i svensk krigstjänst samt placerades på Westmanlands regemente, som jag äfven haft äran tillhöra.

Aminoff föddes 1788 i Finland och blef efter genomgåendet af militärskolan i Hapaniemi 1806 fänrik vid Savolax lätta infanteriregemente. Med detsamma bevistade han finska kriget 1808—1809 och deltog derunder i följande träffningar 1808: *den 11 Mars vid Lappevirta, den 15 i samma månad vid Jynkä, den 27 April vid Revolax*, der han tillhörde högra flygelns anfallskolonn, som genombröt och sprängde general Garnaults division, *den 27 Augusti vid Alavo*, der han var med i en af de två anfallskolonner, som tillbaka-

kastade ryska högra flygeln och under fiendens mördande kartesch- och handgevärseld med bajonetten genombröt densamma. Strax der- efter kämpade han i de tre dagars striderna *den 31 Augusti vid Kuortane, den 1 September vid Ruona* och *den 2 September vid Salmis, den 10 September vid Ylistaxo by*, der han med sin pluton i arrièregardet från gård till gård uppehöll den påträngande fienden, och slutligen vid *Orawais den 14 September*, den blodigaste striden under hela finska kriget, der han svårt sårades och måste föras till sjukhuset i Brahestad. Omnämnd med beröm i de officiella rapporterna, erhöll han efter slaget vid Orawais guldmedaljen för tapperhet i fält. Tillfrisknad efter sin blessyr, deltog han 1809 med spillrorna af finska armén i Westerbotten i striderna vid *Degernäs* och *Hörnefors*. Med Westmanlands regemente, som han tillhörde sedan 1810, deltog han i 1813—1814 årens krig och bevistade derunder striderna vid *Dessau, stormningen af Leipzig* med arméns jägare, dagen efter det stora slaget mot Napoleon, och vid *Maëstricht 1813* samt *1814 vid Tistedalselven i Norge*, der han å nyo hårdt sårades, och erhöll han då för sin tapperhet och utmärkta välförhållande Svärdsorden.

Under Sveriges sista krig deltog således Öfverste Aminoff i 15 större och mindre träffningar, och detta torde vara vittnesbörd nog om, att den tappre krigarens minne förtjenar att af svenska folket med aktning och välvilja ihågkommas. Aminoff var en man af gammaldags tro och heder, omtyckt af sina soldater och högt värderad af alla, som med honom kommo i beröring, samt derjemte en insigtsfull och kunnig militär, hvarpå han lemnat ett vackert bevis i den af honom författade värdefulla historia om Savolaxbrigadens deltagande i finska kriget 1808—1809. En rikt begåfvad, ännu lefvande svensk skald uttryckte nationens aktning och saknad vid Aminoffs graf 1847 i en anslående och vacker dödsruna, deraf jag ber att få anföra blott en vers:

»Han sofver nu. — O fosterland! ditt guld
 Det kunde han i lifvet lätt umbära,
 Men dig det tillhör dock -- tillhör din ära
 Att vara, blifva som en moder huld
 Mot henne, som vid hjeltens sida vakat;
 Som lidit har med honom och försakat,
 Och först när hennes sorg och nöd Du har hugsvalat
 En hedersskuld bland många Du betalat.»

1848 års Riksdag inlöste högsinnadt denna skuld till Aminoffs efterlemnade fattiga enka och fem oförsörjda barn; och vågar jag därför hoppas och tro, att 1878 års Riksdag, äfven nu »såsom en gärd af nationens aktning för den afidne krigarens minne» icke skall låta hans trenne kvarlevande fattiga och sjukliga döttrar lida nöd och brist på gamla dagar, utan bevilja den af Kongl. Maj:t åt dem begärda pensionen af 750 kronor.

Chefen för Kongl. Landtförsvars-departementet Herr Statsrådet Rosensvärd: Efter det anförande, som vi nyss hört, har jag föga

*Om pension åt
 afidne Öfver-
 sten G. Ami-
 noffs tre dött-
 rar.*
 (Forts.)

Om pension åt
aflidne Öfver-
sten G. Ami-
noffs tre döt-
trar.
(Forts.)

att tillägga. Jag tror, att deri mer än tillräckligt motiverats den proposition, som blifvit af Kongl. Maj:t hos Riksdagen framställd derom, att Öfverste Aminoffs tre efterlevande fattiga döttrar måtte få åtnjuta den lilla pension, som Öfverste Aminoffs enka i lifstiden innehaft. Jag ber blott att såsom ett tillägg och fullständigande af hvad den siste talaren yttrat, få uppläsa Rikets Ständers skrivelse vid 1848 års riksdag, hvarigenom pensionen öfverlemnades till Öfverstinan Aminoff. Denna skrivelse lyder sålunda:

»Med förmälan, att Öfversten och Riddaren Gregorius Adolfsson Aminoff, hvilken i Oktober månad nästlidne år såsom öfverbefälhafvare på Carlstens fästning nära 60 år gammal slutat sin lefnad, under sin verksamma krigarebana med utmärkelse deltagit så väl i sista finska kriget som fälttågen i Norge och Tyskland samt derunder blifvit flera gånger blesserad, har hos Rikets Ständer framställning blifvit gjord om en årlig pension åt hans efterlevande enka och fem omyndiga barn, hvaraf fyra döttrar, hvilka icke egde någon annan tillgång för att tryggas mot nöd och lefnadsbekymmer; och hafva Rikets Ständer såsom en gård af nationens aktning för Öfverste Aminoffs minne samt med afseende å det ekonomiska betryck, hvaruti hans enka och omyndiga barn sig befinna, å allmänna indragningsstaten uppfört en pension af 500 R:dr, att af bemälda enka under hennes lifstid åtnjutas.» Jag byser samna förhoppning som den näst föregående talaren, att 1878 års Riksdag, icke mindre högsinnad än 1848 års Ständer, beviljar den lilla pension nu blifvit begärd för Öfverste Aminoffs ännu kvarlevande trenne döttrar.

Herr O. B. Olsson: Jag vill visst icke förneka, att icke aflidne Öfverste Aminoff gjort fäderneslandet stora tjänster, men jag tror också, att fosterlandet lönat honom derföre, då det först och främst befordrat honom till öfverste, med hvilken befattning icke obetydliga inkomster äro förenade samt 1848 års Riksdag sedermera åt hans efterlemnade enka beviljat en pension af 750 kronor, eller som det då hette, af 500 riksdaler banko årligen.

Nu har denna enka aflidit efter att af staten hafva i pension uppburit närmare 22,000 kronor, och då kan man med skäl fråga, om statens tacksamhet i detta fall skall sträcka sig längre än som redan skett.

Om Öfverste Aminoffs döttrar gift sig och fått barn, hade man må hända äfven väckt fråga om att Riksdagen jemväl skulle gifva understöd åt dessa. Då nu Öfverste Aminoffs enka, åt hvilken pensionen beviljats, aflidit, tror jag statens skyldighet i detta fall också kan anses hafva upphört. Oaktadt alla de vackra förtjänster om fäderneslandet, som Öfverste Aminoff inlagt, anser jag dock, att Riksdagen och fäderneslandet redan gäldat detta, och derföre kan jag icke af detta skäl ändra min åsigt, att Stats-Utskottets hemställan i denna punkt bör afslås, synnerligast som jag anser det vara origtigt att, så att säga, göra staten till ett slags fattigförsörjningsanstalt, hvilket den ju blir, om Riksdagen går in på att gifva pensioner åt aflidne tjänstemäns, först enkor, och sedan barn. Detta tillhör, enligt

min tanke, i första hand kommunen, men alldeles icke staten. Det är visserligen statens skyldighet att gifva pension åt de tjänstemän, som deraf gjort sig förtjente, men dermed anser jag också att statens skyldighet bör upphöra. Jag fortfar i mitt yrkande om afslag å punkten.

*Om pension åt
aflidne Öfver-
sten G. Aminoff's
tre döttrar.*
(Forts.)

Herr Liss Olof Larsson: För min del instämmer jag i Ola Bosson Olssons yrkande. Det låter visserligen vackert, då man kan lägga sina ord så väl som min ärade granne till venster nyss gjorde, men mig synes som om öfverste Aminoff endast fullgjort sin pligt såsom krigare, och det är nog vackert; här talas dock så, som om det vore någonting utomordentligt då så skedt. Eller är det måhända icke hvarje krigares skyldighet att ofra allt för att värna sitt fosterland? Jag medgifver att det kan vara något skäl till att en krigare får pension, då han uppnått den ålder att han icke vidare kan sköta sin tjänst, men äfven om jag vill gå in på att det någon gång kan vara på sin plats att hans enka erhåller något understöd, så följer deraf icke att äfven barnen skola understödjas af staten. Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet yttrade nyss att han hoppades att 1878 års Riksdag skulle visa sig lika högsinnad som 1848 års Ständer varit, men jag ber deremot få erinra, att det icke allenast är fråga om att vara lika högsinnad, utan frågan är att detta års Riksdag skall visa sig ännu mera högsinnad och frikostig än 1848 Ständer voro. Om vi nemligen jemföra förhållandena nu med förhållandena år 1848, skola vi finna att vid det tillfälle, då Riksdagen så högsinnadt beviljade öfverste Aminoffs enka pension af statsmedel, satt denna enka med fem omyndiga barn, hvaremot nu såväl enkan som tvänne af barnen redan aflidit. Detta oakadt har man ansett nödigt att för de tre öfverlevande begära samma belopp som man förut ansett vara tillräckligt för öfverste Aminoffs enka med 5 barn.

Då numera icke flera än 3 återstå af de 6 personer som lefde då pensionen fastställdes till 750 kronor, har jag för min del ansett att man borde kunna sätta ned pensionsbeloppet, allra helst som jag tycker att det skulle vara ett ganska egendomligt sätt att belöna bevisade tjänster mot fosterlandet, om man gifver samma pension åt enkan och 5 oförsörjda barn som sedermera åt barnen ensamt då deras antal minskats till tre. Detta vore i sanning ett sätt att belöna, som icke vore värdigt en sådan mans minne, som Öfverste Aminoffs, hvarföre jag också, då man förut ansett 500 riksdaler banko årligen i pension till hans enka och barn vara ett värdigt sätt att belöna hans förtjenster, nu, då hans efterlevandes antal minskats, föreslår att vi sätta ned pensionen till det belopp Herr Ola Bosson Olsson föreslagit.

Herr Wieselgren: Jag måste medgifva att det är ganska svårt att bemöta ett skäl, sådant som det af den siste talaren anförda. Han säger att den man, hvarom nu är fråga, icke gjort annat än sin pligt och icke kan detta behöfva belönas? Han har icke gjort annat än sin pligt, det är sant, men det oakadt tror jag, att staten stun-

Om pension åt
aflidne Öfver-
sten G. Ami-
noffs tre döt-
trar.
(Forts.)

dom kan känna sig skyldig att belöna den, som icke gjort mera. Ordet *pligt* eger nemligen, derom vill jag erinra den siste talaren, en ganska uttänjbar betydelse; jag tror, att, om den ifrågavarande döde krigaren gjort *långt mindre* än hvad han gjort, så skulle man likväl haft svårt att säga, att han icke gjort sin pligt. Då man emellertid nu måste erkänna, att han gjort hvad hans pligt fordrat, på ett utmärkt sätt, samt att vårt land haft heder af att ega bland sina söner en man som såsom han vetat fylla sin pligt, tror jag skäl icke saknas oss att gifva ett ytterligare erkännande deraf, om än ett sådant skulle hafva gifvits honom derigenom att han i likhet med många andra avancerat i tjensten.

Samme talare har också erinrat om hvad staten redan gjort för hans enka. Jag skall då bedja att få tala om hvad som blifvit gjordt för denna enka af dem, som varit vida fattigare än staten, nemligen af hennes döttrar. Det hade sannerligen icke varit lätt för den öfvergifna enkan att reda sig med det lilla understöd staten gifvit henne, om hon icke haft dessa döttrar, som oförtrutet uppoffrat sig för henne. Ty, märken väl, mine Herrar! dessa döttrar hafva icke sutit i maklighet och ro och hjälpt till att tära det understöd staten lemnat modren, utan de hafva arbetat och trälät för att göra modrens lif så sorgfritt som stått i deras förmåga. Detta anser jag också vara vackert och förtjena ett erkännande. Jag vill också påminna derom att på den tid, då ifrågavarande döttrar voro unga och kraftiga och egde förmåga att egna sig åt något arbete, som kunnat sätta dem i bättre ställning, än den de nu innehafva, så var sådant snart sagdt omöjligt. Vi måste komma i håg att vår tid har visat sig vida mera ömsint mot de ogifta qvinnorna än den, då öfverste Aminoffs döttrar voro unga. För dem stodo icke till buds de utvägar till försörjning, som nyare tider öppnat för den ogifta oförsörjda qvinnan. De hafva icke haft anuan utväg att försörja sig, än att använda sina krafter för andras tjänande — jag tror mig icke träda granlagenheten för nära, då jag, efter trovärdiga personers uppgifter vågar nämna, att dessa qvinnor, snart sagdt, i tjenarinnors ställning släpat fram sitt lif. Jag behöfver ju icke ingå i vidare detaljer för att ådagalägga rättigheten af detta yttrande. Men jag har dock ansett mig böra säga detta för att skingra en föreställning, som måhända gjort sig gällande hos en eller annan af Kammarens ledamöter, den, att man genom att bevilja denna pension skulle bispringa personer som icke vårdat sig om att på nyttigt sätt använda sin arbetskraft, medan de voro i besittning af densamma.

Nu har visserligen en utväg för dem blifvit anvisad af en talare, som gått rakt på saken, då han hänvisat dem att begagna sig af den kommunala fattigvården. Men jag frågar, om det kan vara svenska folket värdigt att till allmänna fattigvården hänvisa värdiga döttrar till en fader, som på mången valplats klädt blodig skjorta för fäderneslandet och förvärfvat sig ett sådant namn i fäderneslandets krigshistoria, som öfverste Aminoffs?

Slutligen har man sagt att det icke vore lämpligt att kräfvat samma anslag för dessa hans tre nu lefvande döttrar som man förut

beviljat för deras moder och ytterligare två syskon. Jag ber blott att dervid få göra den erinran att penningevärdets fall under årens lopp redan utjemnat den anmärkta ojemnheten.

På dessa skäl ber jag att få instämma i yrkandet om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

*Om pension åt
aflidne Öfver-
sten G. Ami-
noffs tre döt-
trar.*

(Forts.)

Herr Fredenberg: En talare på skånebänken yttrade nyss, att man icke borde göra staten till någon slags fattigförsörjningsanstalt, utan tillkommer det kommunerna att lemna behöfligt understöd. Utom det för fosterlandet ovärdiga uti att hänvisa en så förtjent och ädel mans behöfvande och sjukliga döttrar till fattigvården, ber jag att få erinra den värde talaren om, att vi icke längre behöfva oroa oss öfver att våra vackra krigiska minnen skola förorsaka staten några kända utgifter, ty med öfverste Aminoff försvann en bland de få ännu lefvande krigarne från den finska ofredens sorgliga men ärofulla dagar.

En annan talare på dalabänken yttrade att 1878 års Riksdag skulle göra mera än 1848 års Ständer, om man nu, på sätt Utskottet föreslagit, öfverflyttade den till öfverste Aminoffs enka beviljade pension af 750 kronor på hans nu qvarlevande döttrar, men häremot ber jag att få anföra att med tilltagande ålder och sjuklighet blir behovet af hjälp och understöd större än förut, emedan det då icke faller sig så lätt som i yngre dagar, att genom biförtjenster bidraga till sitt uppehälle. Af en brorson till aflidne öfverste Aminoff, med hvilken jag häromdagen samtalade i denna fråga, hörde jag uppgifvas, att öfverste Aminoffs enka och döttrar hufvudsakligen uppehållit sig genom att emottaga skolgossar till inackordering och, såsom jag nyss nämnde, ju äldre och sjukligare frökvarne Aminoff blifva, desto svårare måste det för dem också vara att hemta sitt understöd från denna inkomstkälla, hvarför det för dem kan vara väl behöfligt och godt att hafva denna lilla hjälp af 750 kronor årligen såsom ett kärt minne af den saknade fadern, den tappre finske krigaren. Under sådana omständigheter och på de af mig förut anförda skäl anhåller jag fortfarande om bifall till hvad Stats-Utskottet i denna punkt föreslagit.

Herr Biesert: Ehuru jag icke vill försöka att lägga ett enda ord till hvad den föregående talaren i sitt första yttrande i frågan så varmt, högsinnadt och fosterländskt anført, har det dock för mig varit omöjligt att icke begära ordet, för att med honom instämma och yrka bifall till hvad Utskottet i denna punkt föreslagit.

Öfverläggningen förklarades slutad. Efter det propositioner gifvits enligt de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

I *punkten 8*, som dernäst föredrogs, hade Utskottet tillstyrkt:

att den af Kongl. Maj:t för framlidne Öfverstelöjtnanten Gustaf

Om pension för
Öfverstelöjtnanten G.
Törnebladhs
enka.

Törnebladhs enka, Brita Johanna Hedenblad, äskade årliga pension af 400 kronor måtte af Riksdagen beviljas.

Rörande denna hemställan, mot hvilken Herr *Johannes Jonsson* inom Utskottet reserverat sig, anförde

Herr Sven Nilsson: Jag har vid detta betänkande icke fogat någon reservation, och detta af det skäl att jag då skulle nödgats reservera mig snart sagdt mot hvarje punkt af betänkandet. Detta anmälde jag också i Utskottet och ansåg sedan öfverflödigt att afemna särskilda reservationer, helst mina åsigter härutinnan redan förut torde vara för Kammaren tillräckligt kända. Jag anser nemligen, att det skulle vara till stor fördel för såväl tjänstemännen sjelfva som för Kongl. Maj:t och Riksdagen, om man här kunde slippa ifrån så grundliga ämnen, som innehållas i nionde hufvudtiteln, helst sådan den nu ser ut. För tjänstemännen i allmänhet skulle det otvifvelaktigt vara bäst, om deras enkor och barn icke behöfde på detta sätt komma på tal inom riksdagen, och för deras enkor och barn ändå angenämare slippa obehagliga diskussioner om den afidne maken eller fadern.

Endast vid denna riksdag hafva nya pensioner äskats till belopp af icke mindre än omkring 70,000 kronor. Icke kan det heller vara skäl att fortgå på det sättet, då man snart skall förvandla staten till en stor fattigvårdsanstalt, särskildt då omständigheterna äro sådana som i det föreliggande fallet. Enligt min tanke kan det nemligen icke anses vara i sin ordning att barn, som sjelfva sitta i mycket goda ekonomiska omständigheter, låta sina föräldrar komma fram och under åberopande af nöd och fattigdom klappa på statens dörr med begäran om understöd. Den person, hvarom här är fråga, har tre söner, hvilka alla äro väl försörjda genom höga aflöningar som de af staten upp-bära. Detta oaktadt hafva nu dessa söner kunnat tillåta sin moder under åberopande af dessa skäl att vända sig till Kongl. Maj:t med ansökan om en pension af 400 kronor. Så torde nog förhållandet vara äfven i åtskilliga andra fall, der pension begärts, som man ej så noga känner, men detta af mig nu anförda exempel torde för tillfället vara tillräckligt bevisande, huru anhållan om pension missbrukas, särdeles som åtminstone en af de tre ifrågavarande sönerne torde vara för de fleste af Kammarens ledamöter välbekant.

Nu säger man att meningen med dessa pensioner är att man dervid skall uttrycka ett slags nationalbelöning emot den sökande eller någon dess närmaste anförvandt för visade stora tjänster åt fäderneslandet. Men då inträffar vanligen i första rummet, att, om den sökande bifinner sig i den belägenhet, att han anser sig hafva gjort sig förtjent af en sådan belöning, han har nog höga tankar om sig sjelf eller, i annat fall, om den på hvilken han stöder ett sådant omdöme för sin ansökan, och derjemte inträffar, att de som inom Kamrarna hafva inflytelserika förespråkare, som kunna hålla vackra tal, få pension, under det andra, som kunna gjort sig deraf mera förtjenta och vara i lika stort behof, men icke hafva några dylika förespråkare, bli utan. Det vore derföre rättast, om man ville lemna de

vackra talen å sido och endast hålla fast vid en en gång fastställd såsom riktig ansedd princip; ty, mine Herrar, hvar skall det sluta, om man endast af sensationsskäl beviljar pensioner åt den ene efter den andre.

Man åberopar alltid som skäl, att desse män hafva gjort fosterlandet stora tjänster i en eller annan rigtning, men derom kunna ju meningarne vara delade. Ett parti inom Riksdagen kan anse att en person gjort fosterlandet stora tjänster och därför bör hafva pension; ett annat parti anser kanske tvärtom, och att en annan kan hafva gjort fosterlandet lika stora eller större tjänster, och på det sättet skall man nu i en offentlig diskussion slita tvisten, huruvida dessa hafva gjort sig förtjenta deraf eller ej. Hvarhän skall detta leda? eller kan detta vara lämpligt i en riksförsamling? Jag anser det därför för närvarande vara allt annat än väl bestämdt med hithörande förhållanden, och tillåter mig därför uttala den önskan att Regeringen måtte med allvar taga saken om hand, för att söka åstadkomma en förändring till det bättre härutinnan, och är öfvertygad att det äfven för Regeringen skulle vara välkommet att komma ifrån de obehagliga diskussioner inom representationen, hvarmed det alltid måste vara förenadt för att bland den mängd ansökningar om understöd, som till Regeringen och Riksdagen inkomma, utvälja dem som kunna anses vara mest förtjenta af behjertande.

En talare yttrade vid behandlingen af den föregående punkten att det icke skulle vara Riksdagen värdigt att låta enka och barn efter dem som klädt blodig skjorta för fäderneslandet falla den kollektunala fattigvården till last. Men jag vill då fråga huru många af gemene man som "klädt blodig skjorta för fäderneslandet" hafva icke i armod efterlemnadt enka och barn, som kommunerna fått försörja. Dessa hafva kommunerna hjälpt i sådana fall, då barnen icke varit i sådana omständigheter att de kunnat försörja sina föräldrar. Hade de dertill varit i tillfälle skulle de nog också fått sådan skyldighet sig ålagd, men just här föreligger ett sådant fall då både Riksdagen och kommunen kan hänvisa till fattigvårdslagen.

Jag skall, af skäl som jag redan nämnt, icke inlåta mig på frågan huru vida sökandens man gjort sig förtjent af någon nationalbelöning eller ej, och jag vill icke heller vid det förhållandet att Kammaren förmodligen i alla fall nu, såsom många gånger förut, af ömhets- och sensationsskäl bifaller Utskottets förslag, framställa något yrkande, men jag har velat protestera emot det sätt, som nu i allmänhet vedertagits vid beviljandet af pensioner.

Herr Granlund: Af betänkandet synes, att öfverstelöjtnant Törnblad vid sin död uppnått en ålder af 94 år och att hans enka nu är 76 år gammal. Man kan deraf lätt förstå, med hvilka svårigheter det måste hafva varit för henne förenadt att, sjelf kommen till hög ålder, under en lång följd af år och mindre goda ekonomiska förhållanden vårda sin åldrige make, denne man som, efter hvad vi veta, deltagit i alla Sveriges senaste krig. Denna enka är nu, som sagdt, 76 år gammal, hon är i små omständigheter, och den begärda

*Om pension
för Öfverste-
löjtnanten
G. Törnbladhs
enka.*
(Forts.)

*Om pension
för Öfverste-
löjtnanten
G. Törnebladhs
enka.
(Forts.)*

pensionen utgör icke mera än 400 kronor. Man sade vid behandlingen af den föregående punkten i betänkancket att det icke skulle vara Riksdagen värdigt att afslå det der begärda beloppet af 750 kronor; men ännu mindre värdigt Sveriges Riksdag vore det väl att afslå det obetydliga belopp hvarom här är fråga åt en så förtjent mans enka. Här har äfven talats om att fru Törnebladhs har tre söner, hvilka väl kunde försörja henne. Ja, mine Herrar, låtom oss komma i håg att dessa tre söner äro aktningstvårda män, att fosterlandet, i hvars tjänst de äro, har heder af dem; och hvem har väl uppfostrat dem dertill, om icke denna moder, för hvilken nu begäres en obetydlig pension. Äfven detta anser jag innebära ett skäl för bifall och icke såsom här framhållits för afslag till Utskottets hemställan. Jag anhåller om bifall till den föredragna punkten.

Herr Lyttkens: Den näst föregående talaren yttrade ett ord som i denna fråga är väl värdt att beakta. Han erinrade nemligen att denna moder uppfostrat tre söner till duglige män i statens tjänst. Då nu emellertid dessa tre söner, såsom det vill synas, icke kunna underhålla sin moder, så anser jag vid detta förhållande det vara statens pligt att träda emellan, på det icke modern till dessa tre söner må lida nöd. Jag yrkar således bifall till Utskottets förslag, och detta af det skäl att staten bör gifva denna moder hvad hennes tre söner icke kunna gifva henne.

Herr Liss Olof Larsson: Jag kan icke rätt förstå, efter hvilken grund man egentligen anser att dessa nationalbelöningar, som kallas pensioner, skola utgå. I föregående punkten föreslogs en pension af 750 kronor åt döttrarne af en man, som varit med i våra sista krig, men här föreslås endast 400 kronor åt enkan efter en annan man, som likväl synes ha varit litet längre med än den förre, eftersom han vid sin död uppnått en ålder af icke mindre än 94 år. Det är sålunda litet svårt att komma underfund med den beräkningsgrund man följt. Emellertid vill jag icke nu framställa något yrkande om afslag, utan ber att få instämma med Herr Lyttkens. Den enka, hvarom här är fråga, har tre söner, så vidt jag kunnat finna af adelskalendern. Af dessa tre söner uppbär den ene af staten en lön af 4,200 kronor och dessutom 400 kronor i renskrifningspenningar. Den andre är taxerad för en inkomst af 7,316 kronor och den tredje innehar en befattning, hvarmed är förenad en lön af 4,000 kronor jemte fria husrum. Man skulle således kunna förutsätta att dessa söner, som äfven jag medger äro dugtiga karlar, borde vara i stånd att försörja sin moder, då hon nu är 76 år gammal, men då sönerna ogeneradt kunna låta sin moder begära understöd af staten, skall det icke heller genera mig att låta henne få ett sådant understöd.

Herr Hedin: Jemte det jag härmed anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts af Stats-Utskottet tillstyrkta proposition, kan jag icke underlåta att till protokollet uttala en gensaga mot det obefogade klander, som här af ett par ledamöter rigtats mot sönerne till den enka, för

hvilken pension här blifvit begärd. Det synes mig icke tillkomma oss att sätta oss till domare öfver det sätt, hvarpå söner uppfylla sina pligter mot sin moder.

*Om pension
för Öfverste-
löjtnanten
G. Törnebladhs
enka.
(Forts.)*

Häruti instämde Herrar *Östling* och *Lyth*.

Herr *Torpadie*: Jag är helt och hållet förekommen af den ärade talaren på stockholmsbänken och vill nu endast instämman med honom samt anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Herr *Fredenberg*: Äfven jag är visserligen till stor del förekommen af den ärade talaren på stockholmsbänken, men då jag nu har ordet, ber jag dock, med anledning af Herr *Lyttkens* obefogade yttrande, hvaremot jag inlägger min bestämda protest, få erinra att affidne öfverstelöjtnanten *Törnebladhs* tre söner alla äro aktningvärda män, hvilka helt visst icke vilja undandraga sig uppfyllandet af de pligter, de hafva mot sin åldriga moder. Men denna moder är, såsom Herrarnes af Utskottets betänkande finna, numera beröfvad sin synförmåga, och utan tvifvel skulle det för den gamla blinda vara en ljusglimt i hennes långa, sorgliga mörker, om Riksdagen af aktning för hennes mans, den gamle veteranens från finska kriget, minne ville bevilja henne den nu föreslagna pensionen å 400 kronor. Visserligen är detta lilla belopp icke på långt när tillräckligt att bereda henne vård och underhåll, men som en gärd af erkännande åt en förtjent mans minne vågar jag dock hoppas att Kammarerna gerna skall bevilja detsamma.

Herr *C. F. Toll* förenade sig med Herr *Fredenberg*.

Herr *Lyttkens*: Jag vet icke om jag rätt fattade den ärade talaren på stockholmsbänken, eller om icke i hans yttrande låg en viss grad af ironi. Jag inlät mig alldeles icke i mitt förra yttrande på någon kritik af det sätt hvarpå söner till den moder, hvarom här är fråga, uppfylla sin pligt mot henne. Jag yrkade bifall till Utskottets förslag, just af det skäl att denna moder uppfostrat tre söner till duglige tjenstemän och nu syntes vara i behof af understöd. Något annat har jag icke yttrat.

Herr *Hedin*: Ingen inom denna Kammarer har rättighet att misstänka mig för att yttra mig med ironi i en sak, sådan som den, hvarom här är fråga.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, biföll Kammarerna Utskottets hemställan.

Punkten 9.

Blef jemväl bifallen.

Om pensin
för Fröken
Hilda von
Hohenhausen.

Punkten 10.

Sedan 1866 års Riksdag tilldelat afiidne f. d. Statsrådet Generalmajoren m. m. C. L. von Hohenhausens trenne döttrar *Hilda, Clara Hedvig Sofia* och *Constance Carolina Charlotta von Hohenhausen* årlig pension å allmänna indragsstaten till belopp af 300 kronor till hvardera, så hade fröken *Hilda von Hohenhausen*, under anförande att, enär hennes båda systrar afidit, Clara Hedvig Sofia för några år sedan och Constance Carolina Charlotta den 28 sistlidne Oktober, det henne beviljade understöd, hvilket förut, tillsammans med systrarnes användt i gemensamt hushåll, någorlunda betryggade hennes uppehälle. numera ej på långt när vore tillräckligt för de nödvändigaste lefnadsbehofvens fyllande, i underdånighet anhållit om nådig proposition till Riksdagen om förhöjning med 300 kronor årligen å den henne förut beviljade pension till enahanda belopp; och hade i anledning häraf Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen, att den pension, till belopp af 300 kronor å allmänna indragningsstaten, som utgått till bemälda Constance Carolina Charlotta von Hohenhausen, måtte öfverflyttas på sökanden, att från och med november månad sistlidna år under hennes återstående lifstid åtnjutas.

Utskottet, som i förevarande punkt utlåtit sig öfver Kongl. Maj:ts berörda nådiga framställning, hade hemställt:

att samma framställning måtte vinna Riksdagens bifall.

Efter det nämnda hemställan blifvit uppläst, lemnades ordet på begäran till

Herr O. B. Olsson, hvilken jemte Herrar *Liss Olof Larsson, P. O. Hörnfeldt, Jan Andersson, Jonas Andersson, J. E. Johansson* och *Johannes Jonsson* inom Utskottet anmält reservation mot samma hemställan, och som nu anförde:

Icke heller i fråga om denna punkt har jag kunnat biträda Utskottets tillstyrkande hemställan, och får här åberopa samma skäl, som jag anförde vid behandlingen af 7:de punkten af detta betänkande, att nemligen det icke är rätt att staten lemnar understöd åt tjenstemännens efterlemnade barn. Särskildt beträffande den nu föredragna punkten synes mig synnerliga skäl tala för afslag, då ju fadern till den ifrågavarande dottern beklädt höga embeten i statens tjenst. Han var nemligen dels generalbefälhafvare och dels chef för landtförvarsdepartementet, och med de stora löner han därför uppbar borde han enligt hvarje familjefaders pligt hafva kunnat af sina rundliga årsinkomster hopsparat så mycket att hans familj icke behöft anlita vare sig staten eller kommunen om understöd. Men då nu så icke är förhållandet, utan här i stället är fråga om pension åt den 3:dje efterlevande dottern till dubbelt belopp mot den från början henne tilldelade. yrkar jag afslag å den föredragna punkten.

Chefen för Kongl. Landtförsvarsdepartementet, Herr Statsrådet Rosensvärd: Det torde vara mer än vanligt förlåtligt, om jag uppträder till försvar för Kongl. Maj:ts förevarande proposition, då fadern till den pensionstagare, hvarom här är fråga, beklädt det embete, som jag för närvarande innehar. Jag medgifver att det möjligen skulle kunna synas som om jag härvid talade i egen sak, men jag hoppas till Gud att det aldrig skall blifva min efterträdares pligt att här uppträda och tala för pension åt mina döttrar.

*Om pension
för Fröken
Hilda von
Hohenhausen.
(Forts.)*

Riksdagen har redan år 1866 erkänt att fröknarna von Hohenhausen vore i behof af understöd och att de ärft ett sådant minne efter sin fader, som borde berättiga dem till erhållande af pension. De voro då tre i lifvet och dem beviljades en pension af 300 kronor hvardera. En af dem afled för några år sedan och de båda öfriga uppburo derefter 600 kronor. Nu är äfven fröken Hilda von Hohenhausens andra syster död och till följd deraf skulle af det ursprungliga pensionsbeloppet ytterligare 300 kronor indragas. Men det är lätt insedt att för en gammal och sjuklig qviuna äro 300 kronor ett mycket mer otillräckligt belopp än 600 kronor, fördelade på henne och en hennes syster, alldenstund kostnaderna för bostad, vedbrand, ljus och mera dylikt äro ungefär lika stora för henne ensam som för dem båda tillsammans. Och då hon hunnit en långt framskriden ålder och af tilltagande sjuklighet är urständssatt att sjelf försörja sig, synes mig billigheten fordra att hon hädanefter får komma i åtnjutande af jemväl de 300 kronor, som hennes senast afidna syster i lifstiden uppburit. Kammaren har förut beviljat pension åt de få — jag säger få — enkör och oförsörjda döttrar efter aflidne förtjente män, för hvilka Kongl. Maj:t begärt understöd; och jag hoppas därför att Kammaren icke heller nu skall förvägra framlidne generalmajoren von Hohenhausens enda efterlevande dotter att behålla den lilla pension oafkortad, som hon och hennes afidna syster förut tillsammans innehaft. Jag har icke något vidare att tillägga.

Öfverläggningen var slutad. Herr vice Talmannen gaf först proposition på bifall till Utskottets förslag samt derefter på Herr O. B. Olsons yrkande om afslag; och som den förra propositionen besvarades med öfvervägande ja, hade alltså Utskottets hemställan blifvit bifallen.

Uti *punkten 11* hade Utskottet tillstyrkt:

att Kongl. Maj:ts framställning om anvisande af pension å 1,800 kronor åt Intendenten f. d. Öfverstlöjtnanten m. m. Johan Fredrik Flach måtte af Riksdagen bifallas.

*Om pension
för Intendenten
J. F. Flach.*

Efter föredragning af denna punkt, vid hvilken Herrar *Liss Olof Larsson, O. B. Olsson* och *Johannes Jonsson* inom Utskottet anført reservation under yrkande, att den ifrågavarande pensionen måtte ned sättas till 1,000 kronor, yttrade

Herr O. B. Olsson: Äfven mot Utskottets utlåtande i denna punkt har jag ansett mig böra afgifva reservation och vill nu för

*Om pension
för Intendenten
J. F. Flach.
(Forte.)*

Kammaren i korthet angifva skälen dertill. Denne ifrågavarande förrådsintendent har, så vidt jag af Kongl. Maj:ts proposition kunnat inhemta, aldrig innehaft denna sin tjänst på konstitutorial, utan endast på förordnande. Dessutom vill jag upplysa Kammaren om att personen i fråga af arméns pensionskassa åtnjuter en pension af 750 kronor, vid hvilket förhållande jag för min del anser det fullkomligt riktigt att från den nu begärda pensionen göres afdrag af det belopp, som han sålunda från arméns pensionskassa innehar. Jag skall derföre framställa mitt yrkande så, att af den nu ifrågasatta pensionen måtte beviljas allenast 1,050 kronor, då han ändock i sjelfva verket kommer i åtnjutande af den pension, som nu är begärd, eller 1,800 kronor.

Chefen för Kongl. Landtförsvarsdepartementet, Herr Statsrådet Rosensvärd: Vi äro nu inne på ett helt annat uppslag af pensionsfrågor; här är nemligen fråga om en tjänst, som skall indragas. Genom Riksdagens beslut om inrättande af ett centralförråd på Karlsborg, har utredningsförrådet i Göteborg blifvit öfverflödigt och intendentsbefattningen vid dervarande förråd skall således indragas. I sammanhang dermed har Kongl. Arméförvaltningen föreslagit, att Förrådsintendenten Flach måtte blifva satt på indragningsstat med en pension, motsvarande den aflöning han nu såsom intendent åtnjuter, eller 1,800 kronor. Då han tillika, såsom född 1805, redan uppnått den ålder, då han såsom civil tjänsteman -- i fall han hade haft denna aflöning under samma villkor som nuvarande civile tjänstemän -- skulle fått behålla sin lön såsom pension, synes anspråket icke vara alltför stort. Vidkommande den af en talare framhållna omständigheten att han från sin föregående militärtjänst, som han dock lemnade redan år 1853, således för 20 år sedan, uppbär en liten pension af 750 kronor, ber jag blott få anmärka, att om han qvarstått i tjänsten såsom militär, skulle han nu i pension hafva uppburit 2,240 kronor i stället för 750. Hans inkomster, då han öfverflyttas på indragningsstat, blifva således i allt fall icke öfverdrifna i förhållande till hans långa tjänstetid. Alla dessa skäl synas mig tala för bifall till ifrågavarande punkt.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr vice Talmannen gaf propositioner så väl på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick som ock på det yrkande, Herr O. B. Olsson under öfverläggningen framställt; och förklarade Herr vice Talmannen sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd och företogs enligt en nu uppsatt, så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 11:te punkten af utlåtandet N:o 12 röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren beviljat ifrågavarande pensionen till nedsatt belopp 1,050 kronor.

*Om pension
för Intendenten
J. F. Flach.
(Forts.)*

Voteringen utföll med 54 ja mot 103 nej; hvadan Kammaren beslutit i enlighet med nej-propositionen.

Punkten 12.

Bifölls.

Punkten 13.

Mom. a), b) och c).

Biföllos.

Mom. d).

Utskottet hade föreslagit:

att Riksdagen måtte bevilja af Kongl. Maj:t äskad årlig pension för Regementskommissarien, Majoren C. J. Schildt till belopp af 1,400 kronor.

*Om pension
för Regements-
kommissarien
C. J. Schildt.*

Herr O. B. Olsson yttrade: Jag har visserligen icke reserverat mig emot denna punkt, ehuru jag vid dess behandling inom Utskottet motsatte mig pluralitetens mening. Men då Kammaren accepterat mitt yrkande i fråga om 11:te punkten, så anser jag mig hafva skäl att framställa enahanda yrkande här.

I afseende å Regementskommissarien Schildt, så har han redan af arméns pensionskassa ett årligt understöd af 600 kronor. Nu har Kongl. Maj:t begärt en pension af 1,400 kronor, och jag vill visst icke bestrida Schildt denna pension. Men jag yrkar att från detta belopp skall afräknas den summa, 600 kronor, som han uppbär ifrån pensionskassan, och att Riksdagen således måtte anslå endast 800 kronor, hvilket belopp tillsammans med ofvanberörda 600 kronor således kommer att bilda en pension af 1,400 kronor.

Friherre Leijonhufvud: Jag ber att få fästa den föregående talarens uppmärksamhet derpå att den pension af 600 kronor, som Regementskommissarien Schildt redan är i åtnjutande af, utgår från arméns pensionskassa och således alldeles icke af statsmedel, enär denna kassa åstadkommit genom delegarnes egna tillskott. Och då vi dessutom i dag på förmiddagen fastställt den princip, att frågor, likartade med den förevarande, skola behandlas på helt annat sätt, än nu af talaren ifrågasatts, så tycker jag att det vore inkonseqvent, om vi nu afveke från den fastställda regeln, hvarföre jag anser, att den ärade talarens yttrande icke bör föranleda någon förändring i hvad

*Om pension
för Regements-
kommissarien
C. J. Schildt.
(Forts.)*

Kongl. Maj:t föreslagit, och anhåller således om bifall till den Kongl. propositionen.

Herr O. B. Olsson: Det förundrar mig, att den föregående talaren kunde påstå, att i fråga varande 600 kronor, dem Majoren Schildt åtnjuter i pension från arméns pensionskassa, icke vore statsmedel. Så vidt jag kan förstå äro de medel, som erhållas från arméns pensionskassa att anse såsom statsmedel; och då Kammaren nyss beviljat de af Kongl. Maj:t äskade belopp med 1,600 kronor till i föregående punkter upptagna två regementskommissarier samt 1,400 kronor till den tredje, så kan jag icke inse hvarföre i fråga varande regementskommissarie skulle erhålla mera än sina vederlikar. Åtminstone kan jag för min del icke gilla detta, utan yrkar fortfarande bifall till den yrkade nedsättningen med 600 kronor.

Friherre Leijonhufvud: Jag ber få upplysa den siste talaren derom, att de medel, som utgå från arméns pensionskassa icke äro statsmedel, äfven om nämnda kassa, för att kunna upprätthålla pensioneringen, fått understöd af staten; ty kassan är bildad af arméns egna medel. Hvad särskildt Herr Schildt beträffar, så var han, som är gammal i tjensten, sannolikt i åtnjutande af sin pension från kassan redan innan staten började bidraga till fyllande af uppkomna brister i berörda kassa. Således i hvad fall som helst är den pension han åtnjuter från pensionskassan icke att betrakta som statsmedel.

Herr *Grape* instämde med friherre Leijonhufvud.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, gaf Herr vice Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets hemställen oförändrad och dels på antagande af det förslag, som Herr O. B. Olsson framställt. Den förra af dessa propositioner förklarade Herr vice Talmannen sig anse vara med öfvervägande ja besvarad; men som votering begärdes, skedde uppsättning, justering och anslag af en så lydande voteringsproposition:

“Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 13:de punkten mom. d) af utlåtandet N:o 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren beviljat ifrågavarande pension till nedsatt belopp 800 kronor.“

Omröstningen försiggick och visade 71 ja mot 78-nej; i följd hvaraf Kammaren fattat beslut enligt nej-propositionen.

Punkten 14:

Utskottet hade tillstyrkt:

att den årliga pension å 400 kronor, som Kongl. Maj:t äskat för regementsläkaren J. M. Lemchens enka Johanna Lovisa Lemchen, född Söderström, måtte vardas beviljad.

Enligt anteckning å utlåtandet, var reservation vid förevarande punkt inom Utskottet anmäld af Herrar *Liss Olof Larsson, P. O. Hörnfeldt, Ola Bosson Olsson, Jan Andersson, Jonas Andersson, J. E. Johansson, Johannes Jonsson* och *Ifvar Månsson*.

Sedan föredragning skett af Utskottets hemställan, yttrade

Herr O. B. Olsson: Jag har för min del icke kunnat biträda Utskottets tillstyrkande i nu föredragna punkt, då, enligt hvad i betänkandet upplyses, regementsläkaren Lemchens enka redan är berättigad till pension från arméns pensionskassa med 150 kronor och från allmänna enke- och pupillkassan med 986 kronor eller tillsammans 1,136 kronor och således enligt min tanke icke är i behof af den nu begärda pensionen. Då dessutom hennes man icke, såsom en talare förut i dag yttrat, klädt blodig skjorta för fäderneslandet, finnes icke heller häri något skäl för pensionens beviljande, om man i öfrigt vill anse denna omständighet såsom särdeles betydande, hvilket jag icke kan göra, då enkör och barn till de flesta, som klädt blodig skjorta för fäderneslandet, icke i denna sin egenskap fått ett enda öre af staten. Då emellertid, i hvad fall som helst, denna omständighet här icke kan komma hvarken den affidne eller enkan till godo, och då enkan efter mitt förmenande är i ganska goda ekonomiska omständigheter, nödgas jag för min del yrka afslag å Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Stråle: Jag får upprigtigt erkänna, att jag ogerna blandar mig uti öfverläggningarne angående denna nionde hufvudtitel och i det hänseende gerna instämmer med talaren på skånebänken, som yttrade, att det egentligen var föga tillfredsställande för Kammaren att inlåta sig på sådana detaljer som de föreliggande. I detta särskilda fall och särdeles med hänsyn till hvad den siste talaren yttrade, ber jag dock få erinra om hvad Kongl. Maj:ts proposition innehåller och äfven af Stats-Utskottet blifvit upprepadt, att numera affidne regementsläkaren Lemchen "med en sällspord uppoffring egnat tid och krafter i mensklighetens tjänst och oupphörligt med råd och hjälp beredvilligt bistått de arbetande och fattigare klasserna, som i honom hade ej blott en välvillig läkare utan äfven en faderlig vän, färdig att lindra plågorna, nöden och eländet, hvarhelst de träffades, dervid icke sparande uppoffringar, stundom ej obetydliga, af egna medel." Det kan ju hända, mine Herrar, att om han varit mindre välvillig och mindre hjälpsam, han kunnat spara så mycket penningar, att enkan

Om pension
för Regements-
läkaren
J. M. Lemchens
enka.
(Forts.)

nu icke varit i behof af det begärda understödet. I allt fall är det ett faktum, att flertalet människor äro klokare än att de "med sällspord uppföring egna tid och krafter i mensklighetens tjänst", och vid sådant förhållande vill det synas åtminstone mig såsom snart sagdt ett underkännande af denna välvilja, som ty värr är så "sällspord", att icke bifalla den af Kongl. Maj:t föreslagna pensionen. Visserligen är det sant, att den aflidne icke klädt blodig skjorta för fäderneslandet, men det finnes, lyckligtvis, andra sätt att gagna fäderneslandet än detta. Huru svårt det än är att bedöma subjektiva saker som denna, tror jag alltså, att det vore ett underkännande af dessa vackra egenskaper att icke bifalla förslaget, och då jag för min del gerna vill åt dem lemna ett erkännande, tillåter jag mig att begära bifall till Kongl. Maj:ts af Utskottet tillstyrkta förslag.

Häruti instämde Herr *Hagerman*.

Herr P. N. Bergström: Med anledning af den kännedom jag haft om den bortgångne och hans familj anhåller jag vördsamt få instämma i Herr Stråles yttrande.

Grefve Sparre: Äfven jag tror, att Stats-Utskottet haft goda skäl för att tillstyrka Kongl. Maj:ts proposition i detta fall. För hvar och en, som vistats någon längre tid i Stockholm, har säkerligen regementsläkaren Lemchens ädla och nitiska verksamhet varit känd, och jag påminner mig, att för icke länge sedan, kort före hans död, det regemente, han tillhörde, gaf ett offentligt erkännande af denna verksamhet. Han var i ordets egentliga mening en människovän, han var aldrig njugg på mödor eller sen att räcka den behöfvande en hjälpsam hand, och jag tror, att Kammaren skulle gifva ett erkännande åt dessa egenskaper genom att bifalla Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Ivar Månsson: Oaktadt de verkligen talande skäl som af föregående talare anförts, tror jag dock icke att man i detta fall kan bifalla hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Vi veta nemligen, att denna enka har i pension från allmänna enke- och pupillkassan 986 kronor och från arméns pensionskassa 150 kronor. I konsekvens med det beslut Kammaren förut fattat, då den nedsatte det föreslagna beloppet i förra voteringen med 600 kronor, tror jag icke, att man kan bifalla hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Den ifrågavarande enkan har nemligen redan förut ett årligt underhåll af 1,136 kronor, och då detta belopp öfverstiger hvad många andra enkor i hennes ställning hafva att lefva af, tror jag, om vi icke skola blifva öfverhopade af många sådana ansökningar, att det är skäl att i detta fall afslå den Kongl. propositionen. Jag yrkar afslag å Utskottets hemställan i förevarande fall.

Grefve Sparre: Om denna ansökning inkommit genom enskild motionär skulle jag instämt med den siste talaren, men när Kongl. Maj:t funnit saken så behjertansvärd, att han inkommit med proposi-

tion derom, brukar Kammaren vanligen fästa något afseende vid en sådan begäran. Det bör icke förbises, att om ifrågavarande enka har någon pension förut, så är hon också 72 år gammal, och den som aldrig så litet känner till omkostnaderna för en persons i hennes ställning lifsuppehälle vid 72 år med det biträde som dervid behöfves, han skall äfven finna, att den föreslagna summan icke är för stor, likasom den icke kan komma att i många år tynga på statskassan.

*Om pension
för Regements-
läkaren J. M.
Lemchens
enka.
(Forts.)*

Herr Hörnfeldt: Herr Talman! Mine Herrar! Äfven jag har inom Utskottet icke kunnat biträda Utskottets förslag i afseende på pension till affidne regementsläkaren Lemchens enka och detta hufvudsakligen på de skäl, som här redan blifvit antydda af åtskillige talare.

Då man skall tilldela pension åt förtjente mäns enkor, bör det ske i sådana fall, och under sådana förhållanden, då den efterlemnade enkan befinner sig i verklig nöd. Här åter kan man icke säga, att enkan är i verklig nöd, ty, såsom redan blifvit upplyst, har hon 1,136 kronor pension dels från arméns pensionskassa och dels från allmänna enke- och pupillkassan. Under sådana förhållanden föreställer jag mig, att det skulle vara rätt besynnerligt, om staten skulle träda emellan med ytterligare pension, då vi se, att det fins andra enkor, som af Kongl. Maj:t föreslagits till erhållande af pensioner, men dessa pensioners belopp blifvit tilltagna i väsentligen mindre mån än denna och utan fäst afseende derpå, huruvida de haft andra pensioner från allmänna eller enskilda kassor. Utan att vilja underkänna regementsläkaren Lemchens förtjenster i lifstiden tror jag dessutom, att, om någon borde tillse, att hans enka skulle komma i åtnjutande af större pension än hon för närvarande har, det i främsta rummet borde vara det samhälle, inom hvilket den affidne i lifstiden verkat; och jag är öfvertygad om, att, om enkan vändt sig till Stockholms stadsfullmäktige med en dylik begäran, hon skulle kommit i åtnjutande af en ännu större pension än den Kongl. Maj:t nu för henne begärt af Riksdagen.

Efter mitt förmenande äro således goda skäl för handen för att icke bifalla hvad Kongl. Maj:t här begärt och Utskottet tillstyrkt, hvarföre jag tillåter mig yrka afslag å Utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herr *Johannes Jonsson* instämde i Herr Hörnfeldts yttrande.

Herr Liss Olof Larsson: Jag skall för min del yrka afslag å Utskottets betänkande.

Såsom redan af föregående talare är påpekadt, är här fråga om att af statsmedel pensionera en enka, som redan nu uppbär tillsammans 1,136 kronor i pension från tvenne olika håll. Jag måste derföre ännu en gång uttala min obekantskap om, efter hvilka grunder man här tilldelar pensioner åt enkor och barn. I denna punkt är, som sagdt, fråga om att gifva en pension af 400 kronor åt en 72-årig enka, som redan förut har en pension af 1,136 kronor; i 7

Om pension
för Regements-
läkaren J. M.
Lemchens
enka.
(Forts.)

punkten af samma betänkande var det fråga om att med 750 kronor pensionera tre ogifta fruntimmer och i 10 punkten föreslår Utskottet en pension af 600 kronor likaledes åt en ogift qvinsperson. För min del skulle jag tro att man på goda grunder skulle kunna afslå Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt, och att den ifrågavarande enkan skulle ganska väl kunna reda sig med det pensionsbelopp hon redan uppbär; men jag anser att det föga lönar mödan att numera yrka på nedsättning af begärda pensionsbelopp, vare sig åt enkor eller flickor, ty det ser nästan ut som om Andra Kammaren i en hast blifvit lika svag för ogifta fruntimmer nu som Första Kammaren varit det förut; nu synes det som om äfven denna Kammare, hvilken förr vanligtvis afslagit fruntimmerspensioner, skulle vilja understödja alla ogifta, blott de anmäla sig till pensions erhållande, men gifta de sig, då är det slut med välviljan och pensionen.

Jag yrkar, såsom jag redan nämnt, afslag å denna punkt.

Herr Stråle: Jag måste bedja Kammaren om öfverseende för det jag ännu en gång tager till ordet i denna fråga, i synnerhet som frågan är af den beskaffenhet, att den måste bero på det subjektiva tycket. Men jag måste besvara de tre föregående talare, som åberopat, såsom skäl för afslag på denna punkt, hvad ifrågavarande enka i pension redan nu uppbär dels från arméns pensionskassa och dels från allmänna enke- och pupillkassan. De belopp, hon från dessa båda inrättningar uppbär, tror jag icke vi få inblanda i denna fråga, ty dessa belopp äro sådana, som den afidne i lifstiden sjelf skattat till, och de hafva således icke att skaffa med frågan om beviljande af pension från allmänna indragningsstaten.

En talare från Norrland ansåg, att den kommun, inom hvilken regementsläkaren Lemchen i lifstiden verkat, skulle vilja bidraga med pension åt hans efterlemnade enka. Jag ber att häremot få åberopa Kongl. Maj:ts proposition, som säger, att Lemchen ådagalagt en för det *allmänna* gagnande verksamhet och att han oförtrutet arbetat i den frivilliga militära sjukvårdens tjänst; men der finnes icke med ett enda ord vidrördt, att han särskildt för Stockholms kommun utöfvat någon verksamhet; och då jag antager, att den ärade utskottsledamoten genomläst Kongl. Maj:ts proposition, förefaller det mig, som om han icke bort framkomma med ett dylikt påstående.

För öfrigt vill jag endast tillägga det, att de herrar, som så ifrigt motsätta sig beviljandet af denna pension, må lägga handen på hjertat och svara på, huruvida deras enkor en gång skola kunna åberopa den förtjensten, att deras män, i likhet med regementsläkaren Lemchen, med sällspord uppoffring egnat tid och krafter i mensklighetens tjänst och oupphörligt med råd och hjälp beredvilligt bistått de arbetande och fattigare klasserna. För min del kan jag det icke och vid sådant förhållande tillåter jag mig att vördsamt hemställa, om icke Kammaren vill finna skäligt att bevilja den ifrågavarande pensionen.

Jag yrkar fortfarande bifall till den Kongl. propositionen.

Chefen för Kongl. Landtförsvarsdepartementet, Herr Statsrådet Rosensvärd: Af lidne regementsläkaren Lemchens förtjenster hafva varit temligen allmänt kända inom det samhälle och de kretsar der han verkat, och på den ansökan om pension, som hans efterlemnade enka gjort, har Kongl. Maj:t ansett sig icke kunna svara på annat sätt än genom att, med erkännande af Lemchens sällspordt uppförande verksamhet, framlägga hennes begäran inför Riksdagen.

*Om pension
för Regements-
läkaren J. M.
Lemchens
enka.
(Forts.)*

Man har nämnt att en viss inkonseqvens förefunnes i de Kongl. propositioner, som förekomma under den hufvudtitel hvilken nu föreligger till behandling. Hvad beträffar de af dessa propositioner, som härleda sig från riksstatsens fjerde hufvudtitel, så förekommer här begäran om pensioner åt två enkor till ett belopp af 400 kronor åt hvardera. Härutinnan tror jag icke förefinnas någon inkonseqvens, åtminstone icke af sådan beskaffenhet, att den bör hindra Kammaren att bevilja hvad Kongl. Maj:t i detta afseende begärt.

Jag ber äfven få upptaga en anann anmärkning, som blifvit framställd mot den begärda pensionen, nemligen att ifrågavarande enka genom andra pensioner, som hennes numera af lidne man i listtiden beredt henne, icke skulle vara i så nödställd belägenhet, att hon egentligen behöfde den pension hvarom nu är fråga. I detta hänseende ber jag få erinra om, hvad redan blifvit återopadt, att denna enka redan uppnått en ålder af öfver 72 år, hvartill kommer, såsom äfven den Kongl. propositionen upplyser, den ömmande omständigheten, att hon lider af obotlig ögonsjukdom af den art, att hennes synförmåga snart kan alldeles förloras. En 72 års gammal enka, som är nästan blind, behöfver naturligtvis omvårdnad, och om hon, såsom ett erkännande af hennes mans framstående förtjenster i den rigtning honom ålåg att verka, af Riksdagen skulle huggas med en årlig pension af 400 kronor, så tror jag att detta hör till sådana undantagsfall, som icke i allmänhet lemna något stort prejudikat efter sig.

Jag hemställer alltså om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del.

Öfverläggningen var slutad. Herr vice Talmannen framställde propositioner, enligt de yrkanden som förekommit, så väl på bifall som afslag, och förklarade sig anse röstöfvervigt förefinnas för den förra meningen. Votering begärdes, i anledning hvaraf en omröstningsproposition af följande lydelse blef uppsatt, justerad och anslagen:

“Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 14:de punkten af Utlåtandet N:o 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren afslagit Utskottets hemställan.“

Voteringen, i vanlig ordning verkställd, utföll med 61 ja mot 93 nej; varande således Utskottets hemställan afslagen.

Punkterna 15 och 16.

Biföllos.

*Om pension
för Kammar-
drängen W.
Lundqvist.*

I *punkten 17* hade Utskottet hemställt:
att Riksdagen måtte bevilja den af Kongl. Maj:t för Kammar-
drängen hos Förvaltningen af sjöärendena Wilhelm Lundqvist äskade
årliga pension af 450 kronor.

Beträffande denna hemställan anförde

Herr O. B. Olsson, hvilken inom Utskottet reserverat sig mot samma hemställan: Den här i fråga varande kammardrängen är endast femtio år gammal och har blott i sexton år innehaft förordnande såsom kammardräng. Han har således långt ifrån, hvarken i afseende på tjänstetid eller ålder, uppfyllt de vilkor som fordras för att komma i åtnjutande af pension. Jag vill icke tala om drängar som lång tid tjänat jordbrukare; ty detta har naturligtvis ingen anklång; men jag skall i stället be att få erinra att arbetare i industriens tjänst, som under en lång följd af år arbetat under samma husbonde och vid samma fabrik eller inrättning och sålunda i sin mån tjänat både den enskilda och det allmänna, men detta oakadt, när arbetskrafterna svika, icke erhålla något understöd hvarken från staten eller kommunen, utan af denna senare endast i form af fattigunderstöd, om behof deraf förefinnes.

Jag kan därför icke föreställa mig, att en person i den samhällsställning som den ifrågavarande kammardrängen och som endast en relativt mindre tid har varit i statens tjänst, kan hafva befogadt anspråk på en så stor pension, som för honom blifvit begärd, utan bör nöja sig med något mindre.

Jag vill således icke yrka rent afslag å det äskade pensionsbeloppet, men yrkar deremot dess nedsättande till 300 kronor.

Chefen för Kongl. Sjöförsvarsdepartementet, Herr Statsrådet Friherre von Otter: Jag ber att få fästa den föregående talarens uppmärksamhet derpå, att dessa 450 kronor måste utgå till den ifrågavarande kammardrängen antingen i form af pension eller ock i form af lön. Han har förordnande på en tjänst, men kan i följd af sjukdom icke upprätthålla densamma. Enligt hittills gällande bestämmelser eger han rätt att under sjukdom uppbära $\frac{3}{4}$ af sin lön. Denna utgör 600 kronor, och han eger sålunda att uppbära 450 kronor. Här är det således icke fråga derom, huruvida denne person skall eller icke skall hafva vissa inkomster, utan frågan gäller, huruvida den sjuke skall bibehållas vid innehafvande tjänst och Marinförvaltningens expensanslag bestrida den ökade utgift, som erfordras för att

hålla vikarie eller den sjuke skall kunna afskedas med pension, och tjensten besättas med annan person.

*Om pension
för Kammar-
drängen W.
Lundqvist.
(Forts.)*

Vidare anfördes icke. Sedan propositioner gifvits ej mindre på bifall till Utskottets hemställan än jemväl på Herr O. B. Olssons yrkande, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkten 18.

Bifölls.

Punkten 19.

Lades till handlingarne.

Punkten 20.

*Om pension
för Professo-
ren J. P.
Arrhenius.*

Med anledning af Landbruksakademiens framställning om beredande af rätt till pension på allmänna indragningsstaten för dess sekreterare, Professoren m. m. *Johan Peter Arrhenius*, hade Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen, att Professoren Arrhenius måtte från och med månaden näst efter den, då han från sekreterarebefattningen hos akademien afginge, å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension till belopp af 4,800 kronor.

I sammanhang med pröfning af denna fråga hade Utskottet till handläggning förehåft dels en af Herr *Carl Ribbing* inom Första Kammaren väckt motion (N:o 32) och dels en af Herr *Jöns Rundbäck* inom Andra Kammaren väckt motion (N:o 75), uti hvilka hemstälts, att den af Kongl. Maj:t för Arrhenius föreslagna pension måtte höjas till 6,000 kronor.

Och hade Utskottet, i anledning af nämnda framställningar, hemställt:

“att Landbruksakademiens Sekreterare, Professoren *Johan Peter Arrhenius* må från och med månaden näst efter den, då han från sekreterarebefattningen hos akademien afgår, å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension till belopp af 4,800 kronor.

Efter uppläsning häraf lemnades ordet på begäran till

Herr *Jöns Rundbäck*, som anförde: Jag måste beklaga, att Stats-Utskottet icke ansett sig kunna gå min vänliga och värdsamma önskan till mötes samt tillstyrka den af mig ifrågasatta förhöjningen i pensionen för Landbruksakademiens sekreterare, Professor Arrhenius, till ett belopp motsvarande hans lön. Någon annan anledning härtill kan jag icke se, än att Utskottet stödt sig på grundsatsen att afseende icke bör fästas på framställningar af dylik art, som icke pröfvats af Kongl. Maj:t, utan endast äro gjorda af enskilda motionärer. Jag vill härvid endast i förbigående påpeka, att Utskottets stödjepunkt i

Om pension
for Professo-
ren J. P.
Arrhenius.
(Forts.)

detta fall icke är fullt hållbar, emedan fråga om Professoren Arrhenii pensionering verkligen af Kongl. Maj:t blifvit framlagd till Riksdagen.

Stats-Utskottet har emellertid icke ingått i någon slags pröfning af saken. Måhända kan jag sjelf till någon del vara orsaken härtill, då jag affattat min motion synnerligt kort, anseende det till fyllest att hänvisa till hvad i ämnet förekommer i den Kongl. propositionen samt hysande den tron, att Stats-Utskottet har sig väl bekant Professor Arrhenii utmärkta förtjenster om Sveriges landtmannaringar. Då emellertid, såsom sagdt, den korthet hvari jag affattat motionen kan vara en af anledningarne hvarför den blifvit afslagen, må Kammaren tillåta mig att nu något närmare få motivera densamma, hvarvid jag tror mig kunna visa, att de förtjenster på grund af hvilka jag begärt pensionsförhöjningen, verkligen äro till finnandes, på samma gång jag hoppas att Kammaren då efter noggrann och upplyst pröfning skall finna denna min begäran berättigad.

Jag ber då, innan jag inlåter mig på ämnet om Professor Arrhenii förtjenster, att få hålla mig till några data, som förekomma så väl i Kongl. Maj:ts proposition som Stats-Utskottets utlåtande. Deraf inhemtas, att Professor Arrhenius är född år 1811 — han har således inträdt eller inträder snart i sitt 67:de år — samt att han i 38 år varit anställd i statens tjenst. Enligt gällande, i det uti utlåtandet åberopade Kongl. brefvet af den 20 November 1823 angifna grunder är hvarje civil tjänsteman efter uppnådda 65 lefnads- och 40 tjensteår berättigad att afgå med hela lönen såsom pension. Nu utgör lönen för landtbruksakademiens sekreterare 6,000 kronor, och jag kan ej rätt fatta hvarföre i fråga om pension för honom skall göras undantag från hvad som medgifves alla andra civile tjänstemän. Det är väl sant, att Professor Arrhenius icke har delaktighetsrätt i civilstatens pensionskassa. Men detta utgör icke något skäl — i fall han eljest gjort sig förtjent af pension — att beröfva honom en förmån, som tillkommer öfriga civile tjänstemän. En professor vid en akademi, t. ex., som tager afsked vid uppnådda 65 år, eger att uppbara hela sin lön i pension.

Men om man också icke vill beräkna Professor Arrhenii pension efter de hittills gällande grunderna för pensionering, utan framhåller att numera, efter den nya löneregleringen, andra grunder gälla för tjänstemännen i detta afseende, så går detta mycket väl för sig. Äfven med tillämpningen af dessa nya grunder skall jag visa, att Professor Arrhenius, om han ock erhöle hela sin lön i pension, icke finge mera än honom rättvisligen borde tillkomma. Utom dessa 6,000 kronor i årlig lön, njuter han nemligen förmånen af boställsvåning och vedbrand. För den förra är han uppskattad till en inkomst af 1,500 kronor. Hans löneinkomster såsom innehafvare af en statens tjenst uppgå alltså till 7,500 kronor. Enligt mitt förslag skulle han således, äfven med tillämpning af de nya pensioneringsgrunderna, icke få mera än 80 procent af innehafvande inkomst i pension. Jag hemställer då huruvida icke, äfven om saken endast betraktas ur denna synpunkt, rättvisa, för att icke säga billighet, talar till förmån för min framställning.

Härtill komma ytterligare de utmärkta tjänster, som Professor Arrhenius gjort sitt land, synnerligen genom sin skriftställareverksamhet, om hvilken jag ber att särskildt få nämna några ord.

Jag vill förbigå alla de afhandlingar och arbeten, som Professor Arrhenius utgifvit af rent vetenskapligt innehåll, jag vill endast påvisa några af de skrifter han utgifvit, hvilka röra landtbruket och som utan tvifvel hafva i sin mån högst väsentligt bidragit till svenska landtbrukets lyftning och höjande på senare tid.

Först och främst ber jag då få omtala, att han under en lång tid från 1840 till inpå 1850-talet redigerade "Tidskrift för landthushållning och nationalekonomi", som var i sitt slag utmärkt och som efterföljdes af "Landbruksakademiens tidskrift". Vidare har han utgifvit icke mindre än fem berättelser om landtbruksmöten här i landet. Han har utgifvit ett arbete om vaxelbrukets grunder som var så beskaffadt, att hushållningsällskapen ansågo detta arbete icke blifva tillräckligt spriddt genom den af honom utgifna boken, utan blef det intaget äfven i de flesta hushållningssällskaps tidskrifter, hvilket naturligtvis gjorde att sjelfva boken ej fick den afgang den annars skulle hafva haft. — Professor Arrhenius har vidare utgifvit en så kallad landbrukspraktika, som blifvit använd såsom lärobok vid landets landbruksskolor och jemväl öfversatts ej mindre till finska än äfven till större delen till ryska språket. — Vidare har Professor Arrhenius utgifvit "Handbok i svenska jordbruket", för hvilket arbete han erhöLL Landbruksakademiens stora guldmedalj. Det är utan tvifvel ett arbete af den beskaffenhet, att knappast något land kan uppvisa ett arbete af denna art, så gediget och utmärkt. Han har vidare utgifvit flera årgångar landbrukskalendrar, delvis äfven öfversatta på norska, samt om nordens nyttiga svampar, likaledes öfverförd till så väl norska som danska språken.

Detta en del af hans större arbeten. Af smärre skrifter har han utgifvit icke mindre än 18, bland hvilka jag tillåter mig särskildt påpeka afhandlingen om husdjurens utfodring under missväxtår. Denna utkom under nöd- och missväxtåret 1868, och jag tror mig känna samt har äfven hört det från många håll vitsordas, att genom detta lilla arbete måhända räddades flera hundra tusentals riksdaler, i det derigenom lemnades anvisning å åtskilliga för kreaturen lämpliga näringsämnen, hvarigenom mången fick behålla kreatur som han annars måst nedslakta. En sådan småsak kan, i rätta stunden, göra oberäknelig nytta, och det har varit en af Herr Professor Arrhenius' stora förtjänster, att han påaktat jordbrukets kraf och alltid varit färdig att afhjelpa ett ondt i den stund det visat sig och botemedel varit af behofvet påkalladt. Vidare har Professor Arrhenius utgifvit en hel mängd andra skrifter och afhandlingar i landtbruket, som jag nu icke vill uppräknas; endast det ber jag få tillägga, att hans arbeten blifvit öfversatta på icke mindre än 7 olika språk, och öfverallt hafva de vunnit det amplaste erkännande.

Utom denna Professor Arrhenius' skriftställareverksamhet och hans ovanliga förmåga att kunna popularisera sina skrifter, att göra dem njutbara och åtkomliga för den mindre kunnige, en förmåga som han

*Om pension
för Professo-
ren J. P.
Arrhenius.
(Forts.)*

*Om pension
för Profes-
soren J. P.
Arrhenius.
(Forts.)*

besuttit mer än de flesta andra författare — utom denna hans verksamhet och i sanning förvånande populariseringsförmåga, hvilken jag tror att alla landtbrukare skola kunna vitsorda, synnerligast vid jämförelse med andra måhända mera lärda in- eller utländska arbeten med dess ofta för den mindre lärde ofattliga termer och uttryck, har genom hans medverkan många till landtbrukets upphjelpande högeli- gen nyttiga åtgöranden kommit till stånd, som måhända annars ute- blifvit. Han har sålunda kraftigt bidragit till boskapsskötselns och mejerihandteringens höjande, och det har kommit så långt — hvad man för tio år sedan icke ansåg möjligt — att svenska mejeriproduk- ter intagit första rummet i den engelska marknaden. Ja, dessa våra produkter hafva numera vunnit en sådan uppmärksamhet, att ett så- dant land som Holland i år lärer hitsända en deputation för att taga reda på huru denna handtering här bedrifves. Detta är i sanning vackert och rekommenderande. Vårt land, som för tio år sedan ej förmådde frambringa en enda i utlandet säljbar mejerivara, har nu redan kommit så långt, att dessa varor äro högst begärliga på den utländska marknaden.

Tänker man vidare på våra landbruksmöten, huru de svält ut och antagit proportioner, hvarom vi förr ej hade någon föreställning, så måste man och hufvudsakligen tillägga Professor Arrhenius tjen- sten häraf, ty han har verkligen äfven på detta område varit out- tröttlig.

Man kan således mycket väl säga om Professor Arrhenius hvad som står yttradt i Kongl. Maj:ts proposition, nemligen att "han genom sin mångåriga, nitiska och fruktbringande verksamhet i det allmännas tjenst till väsentlig del bidragit till den lyftning af svenska jordbruket och boskapsskötseln, som dessa under de senaste decennierna vunnit, och derigenom gjort sig förtjent af samtidens erkänsla och tacksamhet."

Mine Herrar! detta är en sanning, som jag tror att Sveriges landt- brukare icke kunna jäfva, och jag hoppas, att, då Professor Arrhenius vunnit erkänsla och tacksamhet äfven utom vårt land, han äfven skall vinna det inom oss. Vidare säges det i den Kongl. propositionen, att Professor Arrhenius "verkat på ett särdeles förtjenstfullt sätt, hvarom omdömet vore enhälligt ej mindre i Sverige, än äfven i dess grann- länder", och jag ber att i detta afseende få uppläsa ett intyg, som jag genom en vän efter mycket bemödande lyckats att förskaffa mig. Det är en skrifvelse från jordbruksexpeditionen i kejsrerliga senaten för Finland till Professor Arrhenius, daterad Helsingfors den 19 Februari 1878 och lyder sålunda:

"Den finska talande delen af Finlands jordbrukande befolkning har länge saknat en lämplig handbok i landtbruket. Denna brist är numera afhjelpat genom en med understöd af allmänna medel verkställd öfversättning till finskan af Herr Professorns så förtjenstfulla lärobok i landtbruket. Jemte det jag tager mig friheten till Herr Professorn öfverlemna ett exemplar af den finska öfversättningen såsom ett minne från ett land, der Herr Professorns namn redan är så aktadt och äradt, har jag äran teckna etc." Det är den finska senaten, som om- talar, att ett af Professor Arrhenius utgifvet arbete blifvit med under-

stöd af statsmedel öfversatt på finska språket, och då vi veta, att det finnes så få svenska arbeten som äro öfversatta på finska språket och vi för kort tid sedan anslagit medel för beredande af undervisning åt den finska talande befolkningen i Haparanda, kan det icke vara annat än ganska godt att hafva en sådan förtjenstfull bok på finska språket för att af denna befolkning läsas. Med ett ord, af allt hvad som om denna person kan sägas måste man väl erkänna, att han kanske mer än någon annan i vår tid ådagalagt i sin ställning en särdeles fruktbarande verksamhet, så att det nu ifrågasatta lilla beloppet af 1,200 kronor till förhöjning af hans pension utgör en försvinnande bråkdel mot allt det mångfaldiga gagn som han utöfvat. Det är visst sant, att Professor Arrhenius på sina arbeten förtjenat penningar. En del böcker har visserligen gått åt, men jag vet också att Professor Arrhenius utdelat bland de högre folkskolorna icke obetydliga massor af sina böcker, och han har gjort det icke derföre att han ej erhållit köpare till dem, utan emedan han ville befrämja upplysning i landtbruksskötseln.

För öfrigt ber jag få tillägga, att jag tror mig kunna säga, att så länge Professor Arrhenius får hafva sina krafter och helsa i behåll, han ingenting hellre önskar än att tjena qvar på sin plats, men då ty värr han haft anfall af slag, kan hans helsa troligen icke så länge stå honom bi. Jag får derför, med vädjande till Herrarnes upplysta bepröfvande, uttala den förhoppning, att den aktning och det anseende, som Professor Arrhenius förvärfvat, och de förtjenster han gjort fosterlandet och särskildt svenska landtbruket, måtte äfven inom Kammaren vinna det erkännande, att Kammaren bifaller att den för Professor Arrhenius föreslagna pension höjes till 6,000 kronor.

Herr Talmannen ankom nu och öfvertog ledningen af förhandlingarne; hvarefter

Herr Hedin erhöll ordet och yttrade: Jag skall icke lägga många ord till det utförliga anförande, som vi nyss hört, men jag anhåller att få fästa uppmärksamheten å ett verksamhetsområde, som icke, så vidt jag förnam, nämndes af den föregående ärade talaren, och der Professor Arrhenius utöfvat en verksamhet, som varit af en icke ringa betydelse. Han har nemligen en plats i historien om vår läroverksreform. Många torde numera hafva glömt — fastän det icke ligger långt tillbaka i tiden — huru det såg ut, då våra skolor, jag menar våra elementarläroverk, voro citadeller för latinsk afgudadyrkan. Professor Arrhenius har varit en af dem, som verksamt brutit den nya väg, på hvilken våra läroverk gått framåt till moderna läroverk. Han har medverkat till att naturvetenskapen blifvit införd såsom läroämne vid läroverken. Det är nu åtskilliga decennier sedan — jag tror att Professor Arrhenius då endast var student — han i tidskriften *Skandia* skref en på sin tid välbekant uppsats "om naturalhistoriens studium vid Sveriges gymnasier".

Det är dessutom väl bekant, att han i samma rigtning verkat genom sin i högsta grad förtjenstfulla lärobok i botanik, utur hvilken

*Om pension
för Professor-
ren J. P.
Arrhenius.
(Forts.)*

*Om pension
för Professo-
ren J. P.
Arrhenius.
(Forts.)*

en lång följd af skolgenerationer hemtat en god del af sin naturvetenskapliga bildning.

En föregående talare har redan nämnt om Professor Arrhenii vidtomfattande litterära verksamhet samt om det erkännande denna rönt genom de öfversättningar af hans arbeten som verkstälts på norska, danska, tyska, engelska, franska, finska, ryska och måhända ännu flera språk. I afseende på denna hans författareverksamhet ber jag endast få erinra derom, att, ehuru den visserligen ländt vårt land och vår litteratur till heder, har han dock icke sjelf dragit någon ekonomisk fördel deraf, och dertill är felet att söka hos vår egen lagstiftning: vi ha ju velat hafva det så, att man saklöst skall kunna plundra utländska författare, och därför har man icke kunnat skaffa skydd åt våra egna. — Jag anhåller att få instämma med den föregående talar- en i hans yrkande, att pensionsbeloppet måtte höjas till 6,000 kronor.

Herr Lyth: Här är icke fråga om att bereda Professoren Arrhenius något slags nationalbelöning, i hvilket fall jag äfven skulle varit benägen att biträda motionärens framställning, utan afsigten härmed är endast att gifva honom en liten uppmuntran, ett slags erkännande från Riksdagens sida för de stora förtjenster Professor Arrhenius inlagt såväl i vetenskapligt hänseende som ock mot fosterlandet i öfrigt genom den gagnande verksamhet han egnat åt utvecklingen af vår modernäring åkerbruket. Jag kan under sådana förhållanden omöjligt vara med om att detta erkännande nekas en man af så utmärkta förtjenster och som så ofantligt gagnat hela landet som Professor Arrhenius. Då jag dessutom anser, att det i synnerhet skulle anstå denna Kammare, hvilken hufvudsakligast kan sägas representera åkerbruket, eller just den näring för hvilken Arrhenius uppoffrat en stor del af sina krafter utan att sky någon möda, att bevilja den lilla förhöjning i den af Kongl. Maj:t och Stats-Utskottet föreslagna årliga pensionen, som motionären föreslagit, ber jag att på det varmaste få instämma med motionären.

Herr Aug. Petersson: De stora förtjenster om det svenska jordbruket, Professor Arrhenius nedlagt, hafva blifvit erkända icke endast af Kammarens ledamöter utan äfven inom Stats-Utskottet på den afdelning, der frågan först handlades, men jag hemställer det oakadt, huruvida det kan vara skäl att bifalla den föreslagna förhöjningen, då den ju tillkommit på enskild motionärs framställning och frågan dessutom varit föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, utan att Kongl. Maj:t funnit skäl föreslå pensionen till så högt belopp. — Jag tror icke ett sådant sätt att gå till väga skulle vara det rätta, ty börjar man endast en gång att bevilja pensioner på framställning af enskilda motionärer, är jag fullt förvissad om att Riksdagen skall blifva så öfverhopad med sådana, att det i betydlig mån skall förlänga riksdagsarbetet.

Riksdagen har hittills sedan år 1875 alltid tagit för princip att icke bevilja pensioner, hvarom enskild motionär gjort framställning

och på grund deraf yrkar jag för min del bifall till Stats-Utskottets hemställan i denna punkt.

*Om pension
för Profes-
soren J. P.
Arrhenius.
(Forts.)*

Herr Sven Nilsson: I likhet med den siste ärade talaren vill jag äfvenledes fästa uppmärksamheten på att Stats-Utskottet visst icke lemnat å sido det erkännande från Riksdagens sida, hvaraf den här ifrågavarande personen gjort sig så väl förtjent, utan tvärtom har Utskottet i motiveringen för sin hemställan lemnat ett sådant erkännande; men på de skäl Utskottet i samma motivering anført, hvilka, efter hvad jag tror, äro ganska goda, har Utskottet ansett att Riksdagen icke borde gå längre än Kongl. Maj:t föreslagit.

En talare på gotlandsbänken sade nyss, att det här icke var fråga om att gifva Professoren Arrhenius någon nationalbelöning utan endast ett erkännande af hans för svenska jordbruket så välsignelserika verksamhet.

Jag hemställer likväl till den värde talaren, hvaruti den skilnaden består, om man beviljar pension till Professor Arrhenius under erkännande af hans fosterländska verksamhet, eller under uttrycket, att pensionen lemnas som nationalbelöning? För min del tror jag att staten vid erkännandet af en sådan mans förtjenster som den ifrågavarande, just bör gå till väga på det sätt att man gifver honom en pension, som är tillräcklig för hans existens under hans återstående lif och verksamhet, och det är just detta Kongl. Maj:t föreslagit och som Utskottet tillstyrkt. Jag kan derföre icke annat än yrka bifall till hvad Stats-Utskottet i denna punkt föreslagit, på samma gång jag erkänner att personen i fråga gjort sig väl förtjent af fäderneslandets tacksamhet. Jag tror att Riksdagen till fullo erkänner detta, genom att bevilja den pension, Stats-Utskottet föreslagit, och föreställer mig att Första Kamraren, hvilken, efter hvad jag hört, redan lärer fattat sitt beslut i öfverensstämmelse med Utskottets hemställan, resonnerat på samma sätt.

Friherre Nordenfalk: Då en talare här gent emot mig yttrat, att man icke borde bifalla pensioner, hvarom framställning gjorts af enskild motionär, anser jag visserligen att han deruti i allmänhet må hafva rätt, men ber dock på samma gång få erinra om att Kamraren flere gånger och sist under förlidet års riksdag gjort undantag från denna regel. Här är nu icke fråga om att bifalla en pension på grund af enskild motion utan endast att gifva en förhöjning i en pension som Kongl. Maj:t funnit skäl att föreslå och Utskottet jemväl tillstyrkt.

Jag tror icke att det finnes någon nu lefvande man i vårt land som direkt eller indirekt gjort svenska jordbruket och Sveriges jordbrukare så stor nytta som just Professoren Arrhenius gjort såväl genom att hindra misstag uti och sprida kunskap uti landets moder-näring som ock genom att tillgodogöra oss andra länders erfarenhet medelst underrättelser om de framsteg som åkerbruket der gjort.

Hvad som synnerligt tilltalat mig och som torde böra framhållas utöfver alla de skäl, som af åtskilliga talare blifvit anförda till stöd för motionärernes förslag, är den ifrågavarande mannens sätt att utan

Om pension
för Professo-
ren J. P.
Arrhenius.
(Forts.)

någon ersättning så att säga ställa sin rika erfarenhet till snart sagt hvar mans tjänst. Herrarne känna litet hvar till att i Svensk Landtbrukstidning, i hvars redaktion Professoren Arrhenius läser deltaga, finnes af honom i snart sagt hvarje nummer svar på de frågor, som från olika delar af riket insändas till redaktionen af nämnda tidning; och den utredning han i sådana frågor lemnar bör ej förglömmas vid uppräknandet af exemplen på den litterära verksamhet i jordbrukets tjänst han så länge och så berömvärdt utvecklat.

Man må nu anse den föreslagna förhöjningen i pensionsbeloppet för en nationalbelöning eller icke, derom vill jag icke tvista, men för min del anser jag att Riksdagen kan och bör lemna bifall till den framställning om förhöjd pension, hvarom här är fråga, äfven fast detta är gjordt af enskilda motionärer.

Chefen för Kongl. Civilepartementet Herr Statsrådet Thyselius: Uti sin till Riksdagen aflåtna nådiga proposition har Kongl. Maj:t framhållit och vitsordat Professor Arrhenii stora förtjenster och hvad han har uträttat till fäderneslandets gagn icke blott i den befattning, för hvilken han, då han lemnar densamma, skulle erhålla pension, utan också genom sina många förträffliga skrifter.

Landbruksakademien gjorde hos Kongl. Maj:t framställning om aflåtande af nådig proposition till Riksdagen om beredande af pension för honom, och uti denna framställning föreslog akademien det belopp, som Kongl. Maj:t och sedermera Stats-Utskottet har förordat. Uti Landbruksakademien framställning ligger således grunden till Konungens proposition, men skulle Kammaren, såsom ett ytterligare erkännande af landets förbindelse till Professor Arrhenius, vilja höja den pension, som blifvit af Kongl. Maj:t ifrågasatt, så skulle ett sådant beslut visst icke för Kongl. Maj:t vara annat än en stor anledning till tillfredsställelse.

Herr Abr. Rundbäck: Jag begärde ordet med anledning af hvad Herr August Pettersson i Hasselstad nyss yttrade. Man kan icke på minsta sätt klandra Stats-Utskottet derför att det icke fäst afseende vid de i detta afseende afgifna motioner. Då man nemligen har en viss grund att gå efter vid bestämmande af pensioner och denna grund blifvit af Landbruksakademien och Kongl. Maj:t iakttagen, så kan det icke vara annat än i sin ordning att Utskottet gjort hvad det har gjort. Men vi känna alla, att fall kunna förekomma, då Utskottet är tvunget att säga *ett*, men skulle möjligen vilja säga något annat, och då Utskottet åtminstone icke ogera skulle se, att Kamrarna med deras större makt ville skipa litet mera rättvisa än Utskottet kunnat göra, och ett sådant fall förekommer enligt mitt förmenande just här.

I sjelfva verket är det för öfrigt blott en olika beräkningsgrund, som följes, då man vill bestämma den ifrågavarande pensionen till 4,800 kronor eller 6,000 kronor. I förra fallet beräknar man 80 procent af den *kontanta* lönen, i senare fallet beräknar man 80 procent af *hela* lönen, det vill säga den kontanta lönen jemte fri bostad

m. m. Skilnaden är således icke stor. Detta vill jag säga till svar på hvad den ärade talaren yttrade.

I Kongl. Maj:ts proposition säges, att Arrhenius alltsedan år 1848, det vill säga nu i *trettio* år, egnat sig åt landtbrukets tjenst. Mine herrar! Hvilken tidrymd äro icke dessa trettio år för vårt lands utveckling i olika rigtningar! Hvilken välsignelsebringande och glädjande utveckling hafva vi icke under denna tid bevittnat på alla områden och icke minst på jordbrukets! Betänken, mine Herrar! hvilken ståndpunkt jordbruket för 30 år sedan innehade och hvilken det nu har erhållit och betänken huru olika jordbrukarne äro nu emot då, huru mycket de nu gått framåt i afseende å insigter, företagsamhet, och intresse för sitt yrke. För detta resultats åstadkommande hafva många ädla och upplysta personer af stor och framstående förmåga varit i verksamhet, och bland dessa har utan all fråga den man, hvarom nu är fråga varit den som verkat mest, dels såsom föreståndare för landtbruksskola dels ock såsom sekreterare i Landtbruksakademien, äfvensom genom sin mångsidiga och populära författarverksamhet, för att icke nämna de mångahanda väckelser han gifvit genom det lefvande ordets kraft och bevisning.

Jag tror dock knappast att det kan vara behöfligt att framhålla detta för de jordbrukande klassernas representanter, ty det torde icke vara obekant för dem, och jag är säker på att Edra kommittenter, mine Herrar, icke skola klandra Eder om I gifven denna lilla uppmuntran för det utsäde af goda lärdomar, som han till fromma för svenska jordbruket gjort, ett utsäde, som redan renderat millioner och i den närmaste framtiden otvifvelaktigt kommer att rendera ännu mera.

Det är sant att vi vid denna riksdag hafva svårt att få budgeten att gå ihop och att vi fördenskull måste vara betänkta på den största sparsamhet, men jag tror likväl icke att detta bekymmer kommer att ökas om vi bevilja dessa 1,200 kronor högre pension, hvarom nu är fråga. Jag vill på dessa skäl på det varmaste förena mig med dem, som yrkat bifall till motionärernes förslag.

Herr *Granbünd* förenade sig med Herr Abr. Rundbäck.

Herr Ola Månsson: För min del är jag af den åsigten att, då såväl Landtbruksakademien i sin framställning till Kongl. Maj:t som Kongl. Maj:t i sin till Riksdagen remitterade proposition om beredande af pension åt Professoren Arrhenius föreslagit just samma belopp, som Stats-Utskottet här tillstyrkt, och jag dessutom tror att den af Stats-Utskottet i fråga om pensioner hittills följda principen, att de borde utgå med 80 procent af lönen samt att Riksdagen icke bör fästa afseende vid framställningar om pensioner, som af enskilde motionärer väckas, är fullkomligt riktig, så anser jag att vi mycket lugnt kunna bifalla Utskottets förslag i denna punkt. Jag anser också att detta äfven från statskassans synpunkt vore det bästa, ty jag är fullkomligt af den mening, att vi i år torde få svårt nog ändå att få budgeten att gå ihop och att vi derföre ovilkorligen i statens utgifter böra göra

*Om pension
för Professo-
ren J. P.
Arrhenius.
(Forts.)*

*Om pension
för Profes-
soren J. P.
Arrhenius.
(Forts.)*

alla de besparingar, som kunna göras. På dessa skäl anhåller jag om bifall till Utskottets hemställan i den nu föredragna punkten.

Herr Lyttkens: Jag har begärt ordet. på det att åtminstone en af de män, som inom denna Kammare representera åkerbruksnäringen skulle höja sin röst för att uttala ett tacksamt erkännande till den man, hvilken måhända varit en af de förste, som ifrat för införandet af ett rationellt jordbruk i vårt land. Det är endast en gärd af rättvisa som vi skulle lemna honom genom pensionens förhöjning till 6,000 kronor. Frågan vänder sig här egentligen endast om huru man bör beräkna pensionen. Då Kongl. Maj:t och Landtbruksakademien föreslagit pensionsbeloppet till 80 procent af hans förut innehafvande kontanta lön, eller till 4,800 kronor om året, har man deri, på sätt herr Jöns Rundbäck påpekat, icke inberäknat en del naturaprestationer som han i egenskap af Landtbruks-akademiens sekreterare eger åtnjuta och som han äfven i sådan egenskap uppburit, såsom fri våning och, efter hvad jag tror mig veta, äfven ved och lyse, hvilka förnödenheter här i Stockholm äro ganska dyrbara. För min del tror jag att vi vid bestämmandet af hans pension böra göra honom full rättvisa och således i likhet med alla andre civile embetsmän, beräkna pensionen till 80 procent af hans hela lön. Då vi senast i förmiddags vid bestämmandet af häradshöfdingarnes pensioner hafva intagit i beräkningen i och för pensionen till dem deras sportler, då är det så mycket mer skäl att nu beräkna de naturaprestationer Landtbruks-akademiens sekreterare haft vid bestämmandet af hans pension. Det skulle se underligt ut, om alla andra tjenstemän som arbeta för det allmänna skulle få åtnjuta denna förmån, men denna Kammare, ehuru den hufvudsakligast består af jordbrukare, skulle visa sig så otacksam mot denne man, som verkligen brutit vägen för ett rationellt jordbruk i vårt land, att den gäfve honom lägre pension än andra.

Då jag för min del anser den högre pensionen å 6,000 kronor endast som en enkel gärd af rättvisa, ämnar jag i denna punkt gifva min röst i enlighet med motionärernes förslag. Man har häremot visserligen anmärkt, att Riksdagen icke borde fästa något afseende vid pensioner, hvarom framställning gjordes af enskilda motionärer; men häremot vill jag erinra, att Riksdagen flere gånger förut gått från denna princip. Särskildt vill jag påminna mig att så skedde, då kompositören Otto Lindblads enka erhöll pension; ty den beviljades endast på enskild motionärs framställning. Jag underkänner visst icke denna enkas affidne mans förtjenster, då jag påstår att Professoren Arrhenius inlagt vida större sådana och gjort sig ännu mera förtjent af fosterlandet. Till grund för nu ifrågavarande pension föreligger deremot äfven en Kongl. proposition, hvilken, efter hvad en ledamot af Statsrådet nyss upplyst, stödjer sig på Landtbruks-akademiens hemställan. Om nu också Landtbruks-akademien varit modest i sina anspråk för sin sekreterare, tycker jag dock att icke endast de herrar, som säga sig representera intelligensen här i Kammaren, utan äfven någon af dem som representera jordbruket hade bort yttra sig för

en förhöjning i pensionen i öfverensstämmelse med motionärernes förslag. Detta är orsaken hvarföre jag nu begärt ordet.

Jag yrkar bifall till motionärernes förslag om pensionens förhöjning från 4,800 till 6,000 kronor.

*Om pension
för Professo-
ren J. P.
Arrhenius.
(Forts.)*

Herr O. B. Olsson: Att Professor Arrhenius inlagt stora förtjenster i fråga om Sveriges jordbruk, vill jag för ingen del bestrida; och jag har ej heller hört att någon annan förnekat detta. Men att dessa hans förtjenster skulle vara så stora, som man här velat låta påskina, är väl ändock tvifvel underkastadt; ty att jordbruksnäringen utvecklats får väl icke uteslutande tillskrifvas Professoren Arrhenius, utan derför hafva vi, enligt min tanke, i första hand att tacka de mindre landtbruksskolorna i de olika länen. Då härtill kommer att Professor Arrhenius såsom Landtbruksakademiens sekreterare länge haft en ganska stor lön, tror jag att han äfven härigenom kan anse sig fullkomligt ersatt för sina mödor i och för tjensten. Hvad man här sagt om hans många vetenskapliga skrifter tror jag icke heller bör tagas allt för mycket i betraktande vid bestämmande af pensionen för honom, ty på dessa arbeten lärer han utan tvifvel hafva skördat ganska stora penningeinkomster.

För min del kan jag således icke finna något enda giltigt skäl för att öka Herr Arrheni pension utöfver det belopp Kongl. Maj:t föreslagit och Stats-Utskottet tillstyrkt, hvarför jag yrkar bifall till Utskottets hemställan om pensionens bestämmande till 4,800 kronor.

I detta anförande instämde Herr *Johan Jönsson*.

Herr Farup: Jag har endast begärt ordet för att förklara, att jag för min del instämmer med de herrar som yrkat att pensionen för Professoren J. P. Arrhenius måtte höjas till 6,000 kronor årligen.

Herr Åke Andersson: I motsats mot den siste värde talaren inskränker jag mig helt enkelt till att yrka bifall till Stats-Utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herr *Sven Andersson* instämde med den siste talaren.

Herr Sven Nilsson: Jag har nödgats än en gång begära ordet för att nedlägga en protest mot ett yttrande som Herr Abraham Rundbäck nyss tillät sig, i det han nemligen påstod att Utskottet icke menat hvad det i sitt betänkande föreslagit. Han yttrade ordagrant, att Utskottet menat något annat än det i betänkandet sagt; och det är emot detta påstående jag nu ber att få nedlägga min protest, på det att detsamma icke skall i Kammarens protokoll stå obesvaradt från Stats-Utskottets sida. Om den ärade talaren verkligen tror på hvad han sade, är det enfaldigt, och om han fält yttrandet för att dermed tro sig vinna kunna vilseleda Kammaren, är det något annat som får stå för hans räkning. Jag tror emellertid att den ärade talaren på förhand bort vara öfvertygad om att han icke har ens det ringaste

Om pension
för Profes-
soren J. P.
Arrhenius
(Forts.)

skäl för sin beskyllning, helst sedan Utskottets förslag redan vunnit Första Kammarens bifall; ty jag är fullt öfvertygad om, att derest Första Kammaren kunnat finna en sådan mening i Stats-Utskottets ord, skulle förslaget hafva blifvit af Första Kammaren antaget. — Jag får därför nu öppet förklara, att Stats-Utskottet icke brukar sitt erhållna förtroende på det sätt som Herr Abraham Rundbäck tycks vilja tyda det, och att således det förslag, som här i denna punkt föreligger, är fullt allvarsamt menadt från Stats-Utskottets sida, äfvensom att Utskottet med den af detsamma föreslagna pensionen ansett att full rättvisa skulle vederfaras den nu ifrågavarande personen. Jag yrkar fortfarande bifall till hvad Utskottet föreslagit.

Herr J. E. Johansson instämde med Herr Sven Nilsson.

Herr Abr. Rundbäck: Jag skulle önska att den näst föregående talaren ville vara god och höra upp litet bättre, innan han ingår i något bemötande af en annan talares yttrande. Jag har hvarken ordagrant yttrat eller med mitt yttrande åsyftat något sådant som han velat påbörda mig, och derom vågar jag återropa vittnesbörd af alla dem som åhörde mitt förra yttrande. Jag sade att jag icke i ringaste mån ville klandra Utskottet för dess åtgörande i denna fråga, men att det finnes fall, då Utskottet, fastän det ansett sig icke kunna tillstyrka det högre anslaget, dock icke ogerna skulle se om Kamrarne med sin större maktfullkomlighet ville bifalla detsamma.

Då jag nu blifvit uppkallad af Herr Sven Nilsson vill jag begagna tillfället att äfven yttra några ord med anledning af samme talares förra anförande i denna fråga. Han förklarade nemligen då, att om man ansåg en person hafva gjort sig förtjent af en nationalbelöning, så borde en sådan belöning utgå under någon annan form, än såsom pension. För min del är jag derutinnan af en annan åsigt. Vål kan det vara möjligt, att när en gång Arrhenius funnit hvila i den jord, för hvars kultur han med så mycken framgång verkat, man kommer på den tanken att fira hans minne med någon sorgfest, eller på annat dylikt sätt, men säkert är att Arrhenius och hans familj deraf icke hafva någon särdeles nytta.

Jag yrkar fortfarande pensionens bestämmande till 6,000 kronor.

Herr Ehrenborg: Det har förefallit mig icke så litet besynnerligt att, under det man vid många tillfällen förut med eller utan skäl klandrat majoriteten inom denna Kammare för att den vill väl mycket tillgodose en särskild samhällsklass, nemligen jordbrukarnes intressen, så vill man nu att samma majoritet i denna fråga skall utslutande betrakta sig såsom representanter för jordbrukare och handla derefter. För min del anser jag denna Kammares ledamöter vara svenska folkets representanter; och såsom sådan vill jag äfven afgifva min röst. Jag är då af den åsigt, att man har allt skäl att vara nöjd med det pensionsbelopp, som af Kongl. Maj:t äskats och af Utskottet tillstyrkts, och jag betviflar icke heller, att den högt aktade pensionären dermed finner sig fullt belåten.

Häruti förenade sig Herrar *Johannes Andersson* i Knarrevik, *Lasse Jönsson*, *Per Nilsson* i Kulhult, *Hæggström* och *Lind*.

*Om pension
för Profes-
soren J. P.
Arrhenius.
(Forts.)*

Herr Liss Olof Larsson: Jag begärde ordet med anledning af Herr Abr. Rundbäcks första yttrande, och ber att få upplysa honom om att äfven jag, såsom ledamot af Utskottet, alltid ämnat stå för hvad Utskottet föreslagit och således icke heller önskar någon förhöjning i det ifrågavarande pensionsbeloppet. I denna liksom i andra frågor som varit föremål för Stats-Utskottets behandling har jag icke stuckit under stol med min åsigt utan tydligt uttalat den och så gör jag äfven i Kammaren. Då jag nu begärt ordet, var det min mening att äfven yttra några ord i enahanda syftning, som af Herr Ehrenborg antyddes. Det är besynnerligt att ena gången förebrår man oss här i Kammaren att vi anse oss vara företrädesvis representanter för jordbruket och alltför mycket ifrå för våra egna intressen, men nu deremot så säger man, I som ären jordbrukare, visa nu edert intresse för denna modernäring genom att bevilja den högre pensionen. Ena dagen blir man på det sättet, om jag så må säga, misshandlad för att man icke lyssnar till dem som vanligen utgöra minoriteten, och en annan gång får man uppbara förebråelser af aldeles motsatt anledning. Jag vill visst icke yttra något förklenande om Professor Arrhenius; jag är tvärtom den förste att erkänna hans stora och många förtjenster och själf har jag haft stor nytta af hans skrifter i fråga om jordbruket. Men jag vågar dock föreställa mig, att dessa hans förtjenster icke heller varit okända för Landbruksakademien; tvärtom torde väl denna myndighet förstå att uppskatta dem likaväl som vi och kanske till och med något bättre. Men nu är det just denna Landbruksakademi som föreslagit det af Kongl. Maj:t äskade beloppet af 4,800 kronor; och såväl Statskontoret, som väl kanske icke så mycket förstår sig på landbruk, som äfven Kongl. Maj:t och Stats-Utskottet hafva ansett detta belopp tillräckligt.

Jag tror derföre att man utan att på något sätt underkänna Arrhenii förtjenster kan på de skäl som i den Kongl. propositionen och i Utskottets betänkande finnas åberopade bevilja pensionen till belopp som af Kongl. Maj:t föreslagits och Utskottet tillstyrkt.

Öfverläggningen var härmed slutad. I öfverensstämmelse med de meningar, som derunder blifvit framställda, gaf Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på yrkandet, att den ifrågavarande pensionens belopp måtte bestämmas till 6,000 kronor; och fann Herr Talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef en så lydande omröstningsproposition uppsatt, justerad och anslagen:

“Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 20:de punkten af utlåtandet No 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej:

Vinner Nej, har Kammaren beviljat den ifrågavarande pensionen till förhöjdt belopp 6,000 kronor.“

Omröstningen företogs; och befans vid röstsedlarnes sammanräkning, att 128 ledamöter röstat ja mot 38 som röstat nej. Hvadan Kammaren bifallit Utskottets hemställan.

Punkterna 21—26.

Biföllos.

Punkten 27.

*Om pension
för Öfver-
ingenjören
E. G.
Liunggren.*

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att Öfveringenjören vid rikets Generallandtmäterikontor *Erik Gustaf Liunggren* måtte blifva å allmänna indragningsstaten öfverflyttad med rätt att derå från början af år 1879 uppbära sin nu varande lön med dyrtidstillägg 3,600 kronor årligen; dock att, derest han blefve befordrad till annan tjänst å rikets stat, han skulle vara pliktig att i allo frånträda aflöningen på indragningsstat, om denna understege eller vore lika med den nya lönen, samt att å den förra vidkännas afdrag, i den mån den öfverstege berörda nya lön.

Utskottet hade, i anledning af detta Kongl. Maj:ts förslag, på anförda skäl hemstält:

“att Kongl. Maj:ts förevarande nådiga framställning må på det sätt bifallas, att Öfveringenjören *Liunggren* må blifva å allmänna indragningsstaten öfverflyttad med rätt att derå från början af år 1879 uppbära sin nuvarande lön 3,000 kronor årligen; dock att, derest han varder befordrad till annan tjänst å rikets stat, han skall vara pliktig att i allo frånträda lönen på indragningsstat, om denna understiger eller är lika med den nya lönen, samt att å den förra vidkännas motsvarande afdrag, i den mån den öfverstiger berörda nya lön.“

Ordet begärdes af

Chefen för Kongl. Civildepartementet, Herr Statsrådet *Thyselius*: Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att handläggningen af justeringsärenden skulle vid den nya regleringen af Generallandtmäterikontoret fränskiljas detta embetsverk, och en följd häraf har nu, sedan Kongl. Maj:ts förslag vunnit Riksdagens bifall, blifvit den att öfveringenjörsbefattningen vid Generallandtmäterikontoret kommer att med detta års utgång indragas. Nu är det en allmänt vedertagen sed att, när en på stat uppförd tjänst indrages, den person som innehar tjänsten

och sålunda blifver utan befattning, får för sin återstående lifstid åtnjuta alla de löneförmåner, som med tjensten varit förenade. Dessa förmåner utgöras vid den nu ifrågavarande tjensten af dels en kontant lön å 3,000 kronor och dels dyrtidstillägg till belopp af 600 kronor, hvartill komma sportler, uppgående till 2,110 kronor, eller tillhoppa 5,710 kronor. Det kan sättas i fråga huruvida vid en så beskaffad indragning, som den ifrågavarande, en löneförmån, hvilken under form af dyrtidstillägg bestämmes af Riksdagen för hvarje särskildt år, äfven bör ingå i pensionen. Men hvad som deremot icke lärer kunna bestridas, är att jemte den kontanta lönen skulle rätteligen jemväl ersättning för förlust af sportler tagas i beräkning vid pensionsbeloppets bestämmande. Om så skett, skulle Kongl. Maj:t hafva begärt en pension för Öfveringenjören Liunggren till belopp af 5,110 kronor. Nu har Kongl. Maj:t emellertid begärt blott 3,600 kronor, eller följaktligen, såsom det vill synas, 1,510 kronor mindre än man kunde haft skäl att hoppas erhålla. Denna nedsättning är en följd af Öfveringenjören Liunggrens egen anspråkslöshet. Utskottet har detta oakadt icke tillstyrkt hvad Kongl. Maj:t äskat, eller 3,600 kronor, utan ytterligare afdragit 600 kronor. Följaktligen skulle, om Utskottets tillstyrkan godkännes, Öfveringenjören Liunggren genom tjenstens indragning komma att förlora icke mindre än 2,710 kronor. Jag hoppas emellertid att, sedan jag nu haft tillfälle att redogöra för frågans ställning, Kammaren också skall i likhet med Första Kammaren på grund af de meddelade upplysningarne bifalla Kongl. Maj:ts proposition, så att det belopp, som på indragningsstaten för Öfveringenjören Liunggren uppföres, varder bestämdt till 3,600 kronor.

Herr Helander: Till behöfligheten af den pension, som nu är i fråga, har åtminstone icke jag medverkat utan, tvärtom, har jag sökt förekomma att man onödigtvis skulle ådraga staten denna utgift. Jag har nemligen sökt visa, att det vore en klen hushållning att pensionera en tjänsteman långt innan rätta pensionsåldern blifvit uppnådd och under en tidpunkt då han företrädesvis behöfdes och kunde göra skäl för lönen. Som emellertid Kongl. Maj:t föreslagit öfveringenjörstjenstens indragning, och Riksdagen skyndat sig att bifalla denna framställning, så är alltså gifvet, att den ifrågavarande tjänstemannen måste undfå pension, hvarföre man nu endast har att bestämma beloppet af pensionen. Hvad detta beträffar må jag tillstå, att jag funnit det något anmärkningsvärdt, att Kongl. Maj:t ansett det göra till fyllest, att pensionen bestämmes till endast 600 kronor utöfver den nuvarande lönen, då det är en känd sak, att de extra inkomster, hvilka åtföljt tjensten, understundom stigit till vida öfver 2,000 kronor, om ock medeltalet för flera år skulle något understiga detta sistnämnda belopp. I hvarje händelse är dock säkert, att de extra inkomsterna i medeltal årligen uppgått till betydligt mera än dubbelt de föreslagna 600 kronorna, och att tjenstens ordinarie och extra inkomster tillsammans bestigit sig till emellan 5,000 och 6,000 kronor årligen. Då nu den ifrågavarande tjänstemannen icke i ringaste mån sjelf varit vållande till tjenstens indragning, deremot han, tvärtom, i reservation protesterat, kan

*Om pension
för Öfveringenjören
E. G.
Liunggren.
(Forts.)*

Om pension
för Öfver-
ingenjören E.
G. Ljunggren.
(Forts.)

jag derföre ej annat än finna det vara i hög grad obilligt att beröfva honom en stor del af hans inkomster, helst, om tjensten icke blifvit indragen, han, med inberäknande af ålderstilläggen, och äfven under antagande att lönen icke för honom, såsom för andra, skulle förhöjas, blefve berättigad till en pension af 4,000 kronor. Då Kongl. Maj:t nu för honom endast föreslagit 3,600 kronor, föreställer jag mig att detta endast kunnat ske med denne tjenstemans goda minne och be-
gifvande, hvarföre jag endast under sådan förutsättning kan finna någon villighet vid att beloppet stannar vid det af Kongl. Maj:t föreslagna; och är det alltså klart att jag än mindre finner någon billighet uti Utskottets förslag. Att Utskottet funnit det icke vara riktigt att vid pensionens bestämmande taga hänsyn till dyrtidstillägget, det vill jag icke klandra; men det är icke heller detta dyrtidstillägg som jag beräknar, då jag vill bestämma mig för det belopp, som kan vara billigt, utan tager jag till rättelse sjelfva lönen jemte densamma åtföljande extra inkomster, med beräkning af hvilka allra minst, enligt min åsigt, 4,500 kronor borde i pension denne tjensteman beviljas. Af skäl som jag nyss uppgifvit skall jag emellertid hålla mig till hvad Kongl. Maj:t ansett lämpligt, och får derföre yrka att, med afslag å Utskottets förslag, Kongl. Maj:ts må vardas godkändt.

Herr Liss Olof Larsson: För min del tar jag mig friheten yrka bifall till Utskottets betänkande; ty jag kan icke finna annat, än att Utskottet anfört mycket goda skäl för nedsättning i det af Kongl. Maj:t föreslagna pensionsbeloppet. Det är nemligen tydligt, att i frågavarande tjensteman icke har fullmakt på annat, än den för tjensten anslagna lön, och att lika väl som det ligger inom Riksdagens befogenhet att bevilja dyrtidstillägg, lika väl kan Riksdagen också indraga dyrtidstillägget. Sälunda anser jag det vara fullkomligt väl betänkt, att icke bevilja mera än sjelfva lönen 3,000 kronor. Det vill också synas, som om, då staten befriar i fråga varande person från alla de göromål som tillhörde hans tjenst, men deremot låter honom bibehålla sin lön, staten derigenom till fullo dragit försorg om hans beqvämlighet samt uppfyllt allan rättfärdighet i detta afseende. Skulle deremot dyrtidstillägget jemväl honom tilldelas sedan han blifvit fri från all tjenstgöring så skulle staten derigenom bereda honom alltför stora fördelar i förhållande till dem han under tjenstgöringstiden åtnjutit.

Då man inom Utskottet fäst uppmärksamheten å detta förhållande, var det icke heller någon, som uppträdde till försvar för den Kongl. propositionen, hvilket också visar sig deraf, att vid Utskottets hemställan i förevarande punkt icke är fogad någon enda reservation.

Jag inskränker mitt anförande till hvad jag nu haft äran yttra, samt yrkar bifall till Utskottets förslag oförändradt.

Efter det öfverläggningen förklarats slutad och Herr Talmannen framställt propositioner, enligt de yrkanden som förekommit, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkten 28.

I *mom. a)* af denna punkt hade Utskottet utlätit sig öfver Kongl. Maj:ts förslag, att för chefen för landtmäteriet, Generaldirektören *Ludvig Berckhan Falkman* måtte på allmänna indragningsstaten från och med år 1879 uppföras 2,300 kronor, motsvarande skilnaden emellan hans nuvarande löneförmåner och dem, som för chefen för landtmäteriet å ny stat blifvit föreslagna.

*Angående
lönefyllnad
åt nuvarande
chefen för
landtmäteriet.*

Och hade Utskottet, vid det förhållande att Riksdagen vid fastställande af ny stat för Landtmäteristyrelsen bestämt landtmäteridirektörens lön till endast 7,000 kronor, eller 500 kronor lägre än Kongl. Maj:t föreslagit, funnit sig böra hemställa:

att på allmänna indragningsstaten måtte från och med år 1879 uppföras för chefen för landtmäteriet, Generaldirektören *Ludvig Berckhan Falkman* 2,800 kronor, motsvarande skilnaden emellan hans nuvarande löneförmåner och dem, som för chefen för landtmäteriet å ny stat blifvit bestämda.

Sedan uppläsning skett af denna hemställan, yttrade

Herr Per Larsson: Då ingen annan begärt ordet anser jag mig pliktig att göra en anmärkning emot den föredragna punkten. Jag kan nemligen icke förstå, huru Utskottet kommit till det slut, som här är fallet. Kammarens ledamöter torde hafva sig bekant att Kongl. Maj:t till denna Riksdag inkommit med förslag om att lönen för chefen för Landmäteristyrelsen måtte bestämmas till 7,500 kronor. Riksdagen nedsatte dock detta belopp till 7,000 kronor. I sammanhang med Kongl. Maj:ts ofvanberörda framställning föreslogs äfven att den nuvarande chefen för Landtmäteristyrelsen, Generaldirektör *Falkman*, skulle från allmänna indragningsstaten uppbära skilnaden emellan hans nuvarande löneförmåner och dem som för chefen för landtmäteriet å ny stat blifvit föreslagna. Denna skilnad uppgick enligt Kongl. Maj:ts förslag till 2,300 kronor. Men Stats-Utskottet har det oaktadt hemställt att Generaldirektör *Falkman* skulle tillerkännas 2,800 kronor. Och detta förefaller mig besynnerligt.

Jag skall emellertid icke påyrka någon förändring i beloppet.

Herr Liss Olof Larsson: Den af föregående talaren emot Utskottets förfarande rigtade anmärkningen är tydligen beroende af en missuppfattning. Det är nemligen uppenbart, att då Kongl. Maj:t, under förutsättning att, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, lönen för chefen för landmäteriet på den nya staten bestämdes till 7,500 kronor beräknat skilnaden emellan chefens nuvarande löneförmåner och dem som honom enligt den nya staten skulle tillkomma till 2,300 kronor, så måste också häraf följa att, sedan Riksdagen nedsatt den nya lönen med 500 kronor eller till 7,000 kronor, skilnaden ökas med 500 kronor eller från 2,300 till 2,800 kronor. Det är ju naturligt att skilnaden

Angående
lönesfyllnad
åt nuvarande
chefen för
landmäteriet.
(Forts.)

emellan 9,800 kronor, eller den inkomst som blifvit Generaldirektör Falkman genom fullmakt tillförsäkrad, och 7,500 kronor är mindre än emellan 9,800 kronor och 7,000 kronor.

Således har Utskottet i detta afseende förfarit alldeles riktigt.

Friherre Leijonhufvud: Jag har ingenting att tillägga till den af Herr Liss Olof Larsson nu lemnade upplysningen.

Herr Pehr Larsson: Af hvad som blifvit upplyst finner jag att jag misstagit mig och återkallar därför den emot Utskottets förfarande gjorda anmärkningen.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Mom b), c) och d).

Blefvo äfven bifallna.

Punkterna 29--33.

Biföllos.

Punkten 34.

Angående
ifrågasatt
pension för
Adjunkten
J. H. Erdtman.

På grund af underdånig ansökning utaf Adjunkten vid högre elementarläroverket i Linköping, filosofie doktorn *Johan Henrik Erdtman*, hade Kongl. Maj:t till Riksdagen gjort framställning om beviljande för bemälda Erdtman af en årlig pension å 2,250 kronor; men då Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet i skrifvelse till Utskottet af den 30 nästlidne Mars tillkännagifvit, att Erdtman numera återkallat förr berörda underdåniga ansökning, samt att Kongl. Maj:t vid sådant förhållande funnit frågan om pension för Erdtman för närvarande böra förfalla, hade Utskottet i förevarande punkt härom gjort anmälan.

Efter punktens föredragning anförde

Herr Hedin: Jag är temligen tvifvelaktig angående den formella rättigheten af detta ärendes behandling. Vi finna af den föredragna punkten att en af Kongl. Maj:t till Riksdagens Kamrar aflåten proposition blifvit återkallad genom en skrifvelse från en af Statsrådets ledamöter till Stats-Utskottet. För mig är det icke möjligt förena denna behandlingsform med föreskriften i 38 § Regeringsformen. Jag kan icke se att Kongl. Maj:t kan återkalla en proposition, som på grund af inträffade omständigheter skall hafva förfallit, på annat sätt och i annan form, än den som användes, när den till Riksdagen afläts d. v. s. genom en skrifvelse från Kongl. Maj:t till Riksdagens Kamrar, hvilken skrifvelse sedermera af dessa remitteras till vederbörande Utskott, att af detta i grundlagsenlig ordning behandlas. Men jag känner

ingen grundlagsenlig form, under hvilken en ledamot af statsrådet kan aflåta en embetsskrivelse till Kamrarne eller någon Riksdagens delegation. Jag finner väl att ifrågavarande skrifvelse blifvit aflåten af Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet på befallning af Kongl. Maj:t. Men, så vidt jag vet, är det en form, som i öfverensstämmelse med grundlagens stadgauden icke rätteligen kan användas vid andra Kongl. Maj:ts beslut än dem, som i kommandomål meddelas.

Jag har naturligtvis icke något yrkande att göra med anledning af denna anmälan; men det bruk, som här är följdt, skulle möjligen, i fall det utvecklade sig, kunna varda ett missbruk.

Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet, Herr Statsrådet Carlsson: Jag bör endast nämna att, såvidt jag känner, är det bruk, som här följts, länge och vid mångfaldiga tillfällen iakttaget. Det är ock grundadt på för handen varande förhållanden. Kongl. Maj:t har i statsrådet beslutat att den faktiska upplysning skulle Riksdagen meddelas att den till pensionering föreslagna läraren tillfrisknat och sjelf återkallat sin ansökning och att Kongl. Maj:t i följd deraf ansåg propositionen hafva förfallit. Denna underrättelse skulle, såsom ofta skett, meddelas Stats-Utskottet, hvilket just hade pensionsstaten under behandling. Så har äfven tillgått: en skrifvelse, daterad Stockholms slott och på nädigste befallning undertecknad af departementschefen, har till Stats-Utskottet afgått. Visserligen hade i stället en skrifvelse från Kongl. Maj:t kunnat till Riksdagen aflåtas; men Kongl. Maj:t ansåg i detta fall, likasom i föregående af liknande beskaffenhet, ärendet icke vara af den vikt och betydighet, att denna högtidligare form behöfde begagnas, enär det endast var fråga om ett enkelt tillkännagifvande att ifrågavarande lärare återkallat sin pensionsansökan.

Herr Hedin: Herr Talman! Jag sätter icke i fråga, att icke den använda formen är lättvindig och möjligtvis äfven lämplig; men hvad jag tillåtit mig påvisa är, att det finnes grundade skäl att beivra det strängt grundlagsenliga i detta förfarande.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, lades Utskottets ifrågavarande anmälan till handlingarne.

Punkterna 35 och 36.

Biföllos.

Punkten 37.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen, att *provincialläkare* måtte berättigas att vid fyllda 60 år och efter 30 års tjenstgöring i statens tjenst afgå derifrån med pension å allmänna indragningsstaten till samma belopp som lönen.

*Angående
ifrågasatt
pension för
Adjunkten
J. H. Erdtman.
(Forts.)*

*Angående
provincial-
läkares pensio-
nering.*

Angående
provincial-
läkares
pensionering.
(Forts.)

I sammanhang med denna nådiga framställning hade Utskottet till behandling förehafvt en inom Andra Kammaren af Herr *E. Clairfelt m. fl.* väckt motion (N:o 38), deruti föreslagits, bland annat, att pensionsrätten måtte för provincialläkare inträda vid 55 ålders- och 25 tjänsteår.

Och hade Utskottet hemställt:

att Riksdagen, med afslag å det af förr bemälda motionärer framställda yrkande, måtte bifalla hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende behagat föreslå.

Herr Clairfelt anförde: Då frågan om löneförhöjning för provincialläkarne förekom, tog jag mig friheten att påpeka, hurusom med statistiska uppgifter är utredt och styrkt, att den vanliga tiden för provincialläkarnes inträde i tjänst är vid deras 35:te eller 36:te lefnadsår, och att deras medeltjenstetid uppgår till 19 eller 20 år. Då Kongl. Maj:t på Medicinalstyrelsens framställning nu föreslagit att provincialläkarne skulle pensioneras vid 60 års ålder och efter 30 års tjänst, synes det mig som i en sådan framställning skulle ligga ett hån mot dessa läkare, hvilka sällan uppnå en så hög lefnadsålder, som erfordras för åtnjutande af en dylik pension. Jag vill härmed icke uttala något klander mot hvarken Kongl. Maj:ts regering eller Stats-Utskottet, hvilket icke gerna kunnat göra annat än tillstyrka hvad Kongl. Maj:t och Medicinalstyrelsen derförut föreslagit. Men det klander, jag vid förra tillfället rigtade mot Medicinalstyrelsen, anser jag fullt befogadt äfven nu; och denna gång för brist på konsekvens. Redan år 1862, då fråga var om ordnande af allmänna pensionsväsendet, aflät då varande Sundhetskollodium till den komité, som blifvit tillsatt för utarbetande af nya pensioneringsgrunder, en skrifvelse, hvari kollodium på det varmaste förordade att provincialläkarne skulle blifva pensionerade vid 55:te lefnadsåret och efter 25 tjänsteår, hvilka sistnämnda kollodium dock ansåg kunna i nödfall utsträckas till 30 år.

De skäl, Sundhetskollodium då anförde för pensionsålderns tidigare inträdande, synas mig så bindande, att de än i dag äro fullt tillämpliga. Detta utlåtande återfinnes i en broschyr, som blifvit utdelad inom Kammaren, med titel "Svenska Provincial-Läkare Institutionen". Der säges bland annat, att provincialläkarnes verksamhet är så ansträngande och ofta har en så menlig inverkan på deras helse, att inga tjänstemän böra vara så tidigt som de berättigade till pension.

Läkarnes och särskildt provincialläkarnes lefnadstid är, säges det, derföre ock kortare än andra tjänstemäns; och provincialläkarne, hvilka sällan uppnå en lefnadsålder af 60 och tjänsteålder af 30 år, äro redan vid 55 års ålder mindre lämpliga att upprätthålla tjänsten. På dessa skäl tillstyrkte *då* Sundhetskollodium hvad jag och några med mig liktänkande vågat föreslå i en vid denna riksdag väckt motion. Jag tycker, att dessa skäl fortfarande äro tillräckligt talande eller åtminstone borde vara det för den myndighet, som afgifvit yttrande i frågan. Detta erkänner äfven Sundhetskollodium i sitt till Kongl. Maj:t afgifna utlåtande, der det heter.

“att provicialläkaren, på grund af sin ansträngande tjenstgöring samt det men hans helsa och krafter derunder måste lida, är framför flertalet af tjenstemän i behof af pension vid tidigare lefnadsålder.

Men, säger kollegium, då militärläkarnes pensionsålder redan blifvit bestämd till 60 lefnads- och 30 tjensteår, böra provicialläkare sättas med dem i samma ställning. Dock är det en väsentlig skilnad mellan dessa båda slag af läkare. Militärläkarnes tjenstgöring i fredstid är nemligen betydligt mindre ansträngande än provicialläkarnes. Då fråga var om bestämmande af provicialläkarnes löner, sökte jag visa, att ehuru de stå i samma kategori och hafva samma rang med regementsläkarne, dessa senare dock hafva betydligt mindre ansträngande göromål än provicialläkarne men deremot högre lön än dessa. Nu vill man i fråga om pensionsåldern ställa provicialläkarne i parité med regementsläkarne, fast än de förres tjenstgöring är betydligt mera ansträngande och, såsom äfven Sundhetskollegium medgifver, så menlig för deras helsa, att de kortare tid än andra tjenstemän kunna sköta sina befattningar.

Då jag hört att Första Kammaren bifallit Utskottets förslag oförändradt, vågar jag icke gå så långt som att yrka bifall till motionen i dess helhet, eller att pensionsrätten måtte inträda vid 55 lefnads- och 25 tjensteår, utan endast att den må inträda vid 25 tjensteår. Då provicialläkarne i medeltal tillträda sin tjenst vid 35 år, skulle de således blifva pensionsberättigade vid uppnådda 60 år eller vid den ålder Kongl. Maj:t föreslagit och Utskottet tillstyrkt. Jag får således anhålla om proposition på den förändring i Utskottets förslag, att tjensteåldern, vid hvilken pensionsrätten må inträda, bestämmas till 25 i stället för 30 år. Jag tror att, särdeles hvad de norrländska länen angår, landtbefolkningen skulle vinna på, att provicialläkarne blefve tidigare pensionsberättigade, ty det måste vara särdeles ofördelaktigt, isynnerhet i dessa trakter, att utlevade gubbar sköta dylika tjenester, hvilket emellertid blir följen, om man sätter tjensteåldern så hög som 30 år.

Jag anhåller om proposition på min gjorda framställning.

I detta anförande instämde Herrar *Torpadie* och *Lyth*.

Herr Liss Olof Larsson: Jag skall inskränka mig till att yrka bifall till Utskottets betänkande på de af Kongl. Maj:t i dess ifrågasvarande proposition anförda skäl.

Herr C. F. Toll: Jag skall endast bedja att få instämma i Herr Clairfelts yttrande.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de meningar, som blifvit framställda, gaf Herr Talmannen propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan som ock på det af Herr Clairfelt gjorda yrkande; och fann Herr Talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Votering blef emellertid begärd och företogs enligt

Angående
provincial-
läkares
pensionering.
(Forts.)

en nu uppsatt och af Kammaren godkänd omröstningsproposition, lydande sålunda:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 37:de punkten af utlåtandet N:o 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren bifallit Utskottets hemställan med den förändring, att pensionsrätten må inträda vid 25 tjensteår.“

Omröstningen visade 93 ja mot 40 nej; hvadan Kammaren bifallit Utskottets hemställan oförändrad.

Punkten 38.

Bifölls.

Angående
elementar-
lärares
pensionering.

Punkten 39.

I anledning af Herr C. Linders inom Andra Kammaren afgifna motion, N:o 1, deruti förslagits, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att lärare vid elementarläroverket eller pedagogierna, som vid uppnådd 60 års ålder varit i läroverkets tjänst under 30 års tid verksam, skulle ega att i vederbörlig ordning erhålla afsked med pension, hade Utskottet utlåtit sig på följande sätt:

“Oakadt Utskottet ingalunda underskattar vigten af motionärens förslag, hvars genomförande otvifvelaktigt skulle lända till stort gagn för undervisningen, har Utskottet dock icke ansett sig kunna motionen till bifall förorda, enär frågor af förevarande beskaffenhet icke lämpligen böra, innan de varit föremål för Kongl. Maj:ts nådiga pröfning, hänskjutas till Riksdagens afgörande; och Utskottet hemställer alltså, att Herr C. V. Linders ifrågavarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.“

Sedan Utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Linder, som yttrade: Den hemställan jag i den nu förevarande motionen tagit mig friheten att till Riksdagen göra har i så måtto blifvit af Utskottet behjertad, att Utskottet ingått på de skäl jag för min motion andragit. Utskottet vill nemligen icke på något vis “underskatta vigten af motionärens förslag, hvars genomförande otvifvelaktigt skulle lända till stort gagn för undervisningen.“ Hvad jag således kan taga för gifvet är att Utskottet efter anställd pröfning af motionen behagat finna, att den normala tiden för en lärares inträde

i elementarläroverkets tjänst är 30 års ålder, samt att läraren efter 30 års tjänstgöring, på grund af det ansträngande arbete han vid elementarläroverket får vidkännas, i regeln måste anses så pass uttröttad och så pass i behof af hvila från detta arbete att man med fullt skäl kan erkänna honom då vara berättigad till afsked med pension. Detta vågar jag antaga att Utskottet ansett fullt riktigt, på grund af dess eget medgifvande. Det är således klart att om, på samma gång man medgifver det principiellt rigtiga i sådana premisser, man icke vill taga steget fullt ut och praktiskt fullfölja det samt vidtaga de åtgärder som sådana premisser gifva vid handen, man tillskyndar elementarläroverkens undervisning en skada, som redan för närvarande måste i sin mån vara betänkelig och följaktligen för framtiden blifva det i ännu högre grad. Jag vill till belysning af frågan meddela blott några få statistiska data. I närvarande stund uppgår antalet af de elementarlärare, hvilkas lefnadsålder är 60 år eller derutöfver, till 79. Detta antal är jmförelsevis mindre än hvad man under andra förhållanden kunde hafva väntat, och detta af det skäl att de åldersklasser, så att säga, till hvilka dessa elementarlärare höra, äro att hänföra till den kategori af lärare, som redan för länge sedan till stor del från elementarläroverkets stat öfvergått till kyrkans tjänst. Dessa åldrige lärare höra nemligen till antalet af de ecklesiastike tjänstemän, som fordom hade till slutmål för sin lefnad att från skolan ingå såsom församlingslärare i kyrkan. Om vi deremot med våra beräkningar vända oss till de elementarlärare, som med ett decennium understiga sextioåringarne, så befinna vi oss på ett annat område, der läraren, till följd af skolans numera förändrade ställning till kyrkan, icke längre anser som sitt slutmål för lifvet att ingå i kyrkans tjänst utan kvarstannar vid skolan. Om vi afräkna de lärare af denna klass, som antagligen under tiden aflida, så skall, med bibehållande af de vilkor för erhållande af pension som nu gälla, efter 10 års förlopp $\frac{1}{3}$ af hela antalet af Sveriges elementarlärare befinnas vara i en ålder af 60 år och deröfver. Då man erkänner det ansträngande i deras arbete, vill jag hemställa, om man väl sörjt för elementarundervisningen, då man stält så till, att $\frac{1}{3}$ af antalet af de lärare, hvilka vid elementarläroverken tjänstgöra och sysselsätta sig med ungdomens handledning, inom kort skall befinnas vara vid den ålder, då de borde vara till sin och undervisningens fromma från lärarekallets utöfvande befriade och i stället hugnade med pension. Det är tydligt, att på detta sätt utsigtarna för elementarundervisningens befrämjande och elementarbildningens höjande skola blifva i temligen hög grad nedsatta, och att följaktligen de förhoppningar, som man för närvarande kan anse sig berättigad att hysa på utvecklingen af det uppväxande släktets bildning vid elementarläroverken, skola blifva efter dessa års förlopp skäligen ringa.

Det synes således vara på tiden att vidtaga några åtgärder för att mot de härvid uppstående olägenheterna råda bot, på sätt jag i min motion tagit mig friheten att föreslå. Jag har nemligen, något som Utskottet äfven tyckes medgifva, icke med mitt förslag haft annat syfte än undervisningens och elementarläroverkens bästa. För-

*Angående
elementar-
lärares
pensionering.*
(Forts.)

Angående
elementar-
lärares
pensionering.
(Forts.)

slaget torde följaktligen icke befinnas vara värdt annat beaktande och afseende än det som Utskottet behagat skänka deråt, eller att endast teoretiskt eller i princip instämma i hvad jag tagit mig friheten föreslå. Utskottet har nemligen — efter att skäligen fullständigt instämt i hvad jag i min motion yttrat — kommit till det resultat, att det icke ansett sig kunna motionen till bifall förorda, enär frågan ännu icke varit Kongl. Maj:ts nådiga pröfning underkastad. I fall nu detta skall vara en maxim, som Utskottet konsekvent vill vidhålla och följa, så skall den ju leda derhän, att den rätt, på grund hvaraf enskild motionär har att framställa förslag till Riksdagens pröfning, skall blifva neutraliserad, fastän denna rätt är grundlagsenlig. En enskild motionärs framställning är dock i viss mån lika berättigad till Stats-Utskottets pröfning som Kongl. Maj:ts förslag. Följaktligen tror jag icke, att den grund, Utskottet här anfört, att denna fråga ännu icke har kommit från Kongl. Maj:t, utgör ett tillräckligt skäl för ett afvisande af motionen, så mycket mindre som Utskottet ansett motionen vara så maktpåliggande, att Utskottet sjelf vitsordat behovet och lämpligheten af det förslag, som deri blifvit framställt.

På grund af hvad jag sålunda framställt, och då jag med detta Utskottets erkännande för ögonen icke anser mig behöfva ingå i någon detaljerad bevisning af de fakta jag i motionen framlagt och de omständigheter jag der anfört till stöd för min hemställan, vågar jag taga mig friheten att till denna Kammare vördsamt hemställa att Utskottets förslag måtte afslås och min motion bifallas.

Herr Sven Nilsson: Då motionären icke är nöjd med det erkännande, Utskottet i sin motivering skänkt hans förslag, hvadan man måste antaga att han ogillar densamma, och då jag för min del icke heller i detta afseende kunnat gilla den motivering, Utskottet för sin hemställan användt, så tager jag mig friheten yrka att Kammaren bifaller Utskottets förslag med ogillande af motiveringen.

Herr Liss Olof Larsson: Jag begärde ordet för att göra samma yrkande, som Herr Sven Nilsson redan framställt. Jag kan således inskränka mig till att iustämma med honom och vill endast tillägga ett par ord.

Då nionde hufvudtiteln behandlades i Utskottet, förekom vid flere punkter ungefär samma förhållande som i den nu förevarande: Afdelningen hade nemligen såsom här motiverat bifall, men i klämman tillstyrkt afslag, Utskottet rättade motiveringen så att den stämde med hvad som tillstyrktes. I denna punkt har ej en sådan rättelse skett; och för min del får jag bekänna att det skett af förbiseende. Då jag för min del icke vill godkänna en dylik motivering, yrkar jag i likhet med Herr Sven Nilsson att, på det Kammaren icke genom godkännande af motiveringen liksom må gifva på hand att den i princip gillar motionärens förslag, Kammaren med ogillande af motiveringen ville bifalla Utskottets hemställan, ty innan man kan godkänna motionärens förslag, torde allt en större utredning erfordras än den som i motionen förefinnes.

Herr Dahl: Herr Grefve och Talman! Mine Herrar! Efter det uttalande, motionären sjelf haft, kunde det visserligen synas öfverflödigt, att jag å min sida tager ordet, helst då jag anser förslaget af beskaffenhet att tala för sig sjelf. Man behöfver verkligen icke vara skolman för att ega tillräcklig erfarenhet om att den nu bestämda åldersgränsen för elementarlärarnes tjänsteduglighet icke kan anses riktigt lyckligt funnen. Jag vågar likväl med anledning af frågans stora vikt för en kort stund taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk.

Det är visserligen en sanning, att umgänget med ungdomen bidrager till att vidmakthålla lärarens sinnesspäustighet, men tyvärr känner elementarläraren ofta sin helsa och sina krafter svika under den ansträngande tjänstgöringen långt förr än de 65 åren äro uppnådda. Ju mera en sådan lärare varit nitisk och troget hängifvit sig åt sitt kall, ju tidigare känner han sin helsa bruten och då inträder för honom ett martyrskap — så att säga — i statens tjänst, om hvilket ganska få af de tillstådesvarande kunna göra sig en riktig föreställning. I de allra flesta fall kan en elementarlärare, i synnerhet om han är familjefar, icke göra besparingar för att trygga sig och sin familj mot nöd och bekymmer när krafterna börja aftaga. Derföre bjuda honom rent ekonomiska skäl att icke förr än heder och samvete dertill tvinga honom träda tillbaka från sin verksamhet i skolan och åtnöja sig med en knappare bergning. Dessutom kan man vara förvissad att även kärleken till lärarekallet, under hvars utöfning han grånats, skall i det allra längsta hålla honom kvar vid läroverket. Men för undervisningens och läroverkets bästa måste det vara högst angeläget att en lärare kan, när han sjelf ej längre finner sig vara tjänstduglig, få träda tillbaka och lemna rum åt yngre och friskare krafter. Motionären har, både i sin motion och sitt anförande nyss, mycket riktigt framhållit, att detta är så mycket nödvändigare nu än förr, som bland elementarläroverkens lärare allt färre och färre öfvergå till kyrkans tjänst. Från lärarnes sida har också redan till regeringen inlemnats en framställning i syfte att vinna tidigare pensionsålder. För min del hade jag derföre gerna önskat att Utskottet med anledning af motionen funnit skäl att mana Riksdagen att från sin sida vidtaga någon åtgärd för vinnande af en lycklig lösning af denna fråga, som måste anses af den högsta betydelse med hänsyn till elementarläroverkens framtid. Ty det är ju alldeles klart att elementarläroverk utan fullt tjänstdugliga lärare äro mycket kostsamma men föga gagnande. Säkert är att ett initiativ från Riksdagens sida i denna fråga skulle af landets upplysta opinion helsas med samma bifall som det, hvarmed för några år sedan Riksdagens initiativ om nedsättning i pensionsåldern för folkskolelärarne mottogs. Jag kan derföre icke annat än förena mig med motionären i hans yrkande, ehuru jag alltför väl inser att härmed för tillfället ej mycket står att vinna, och jag gör detta icke i eget intresse, utan för det allmännas och för läroverkens skull.

Herr Rundgren: Då tvenne talare hemställt om bifall till den

*Angående
elementar-
lärares
pensionering.
(Forts.)*

Angående
elementar-
lärares
pensionering.
(Forts.)

föredragna punkten men med ogillande af motiveringen, tillåter jag mig fästa Kammarens uppmärksamhet på hvad Stats-Utskottet yttrat i denna motivering, på det icke genom missförstånd måtte fattas ett beslut för hvilket man icke rätt gjort sig reda. Utskottet säger först, att det »ingalunda underskattar vigten af motionärens förslag». Jag hemställer huruvida det finnes någon inom denna Kammare som underskattar vigten af ett förslag, som afser att åt elementarläroverken och deras ungdom bereda starka lärarekrafter och derigenom befördrå undervisningen! Vidare säger Utskottet, att förslaget »genomförande otvivelaktigt skulle lända till stort gagn för undervisningen». Jag tror icke att någon här vill förneka, att det skulle lända undervisningen till gagn, om läroverken upphörligt rekryterades med friska krafter, derigenom att de gamle lärarne finge i tid afgå. Slutligen förklarar Utskottet, att det »icke ansett sig kunna motionen till bifall förorda, enär frågor af förevarande beskaffenhet icke lämpligen böra, innan de varit föremål för Kongl. Maj:ts nädiga pröfning, hänskjutas till Riksdagens afgörande». Jag hemställer om Kammaren kan vara benägen att ogilla denna del af motiveringen. Till dessa trenne af mig nu anförda satser inskränker sig Utskottets motivering. Måne, vid sådant förhållande, skäl kan finnas att ogilla den? Eller är det icke fast hellre så, att hvad beslut vi änu må fatta, vi åtminstone icke böra ogilla motiveringen?

Men det är en omständighet, som föranleder mig att icke till fullo godkänna motionärens framställning. Jag anser nemligen att då en förändring kommer att ega rum i bestämmelserna angående ålder och tjenstetid för lärarne vid elementarläroverken, tillika bör föreskrifvas ett vilkor, likartadt det som bestämdes i fråga om härads-höfdingarnes pensionering, det nemligen att lärarne vid en viss ålder skola vara förpligtade från tjensten afgå. Det kan nemligen finnas lärare, hvilka icke sjelfva känna eller vilja för sig sjelfva erkänna, att deras krafter blifvit brutna samt derföre anse sig kunna fortsätta med sin verksamhet. De böra då genom en lag påminnas derom

Enligt min tanke hänga dessa begge omständigheter nära tillsammans — å ena sidan en lägre åldersgräns för elementarlärarnes berättigande till pension och å andra sidan förpligtelse för dem att vid en viss ålder ur tjensten afgå. Om hvad Utskottet nu föreslagit icke allenast i afseende å beslutet utan äfven beträffande motiveringen af Riksdagen godkännes, så ligger deri för Kongl. Maj:t en anledning att taga denna fråga i betraktande och för nästa Riksdag framlägga ett förslag i ämnet. Jag föreställer mig nemligen, att orsaken hvarföre ett sådant förslag icke ännu framkommit från regeringen är att söka deri, att rikets elementarlärare hos Kongl. Maj:t nyligen gjort framställning om förhöjning af deras löner och att i fall Kongl. Maj:t fäster något afseende vid denna framställning, Kongl. Maj:t möjligen anser lämpligt att till Riksdagen framlägga en proposition om dessa begge frågor i sammanhang med hvarandra.

Jag ber derföre få förklara, det jag, ehuru väl fullt erkännande det berättigade i motionen, likväl icke anser mig för närvarande böra göra något yrkande.

Herr *Strömberg* instämde med Herr *Rundgren*.

Angående
elementar-
lärares
pensionering.
(Forts.)

Herr *Linder*: Jag ber att med anledning af den siste talarens yttrande få hemställa huruvida, då man i hufvuddrag gillar ett förslag, men i vissa delar icke kan godkänna detsamma, eller rättare, man vill göra några tillägg deri, det då icke är bättre att göra ett amendement än att förkasta förslaget i dess helhet. Jag vill emellertid icke uppehålla mig härvid, eftersom talaren ej velat framställa något bestämdt yrkande.

Med anledning af hvad Herr *Sv. Nilsson* och den med honom instämmande ledamoten af Stats-Utskottet anmärkt, ber jag få fästa uppmärksamheten derpå, att ingendera af dessa ledamöter har reserverat sig mot Stats-Utskottets förevarande förslag. Man måste således taga för gifvet, att de ansett sig kunna ikläda sig ansvaret för detta förslag och att detta ansvar måtte innehålla äfven *det*, att hvad de yttrat är afgifvet icke med lättsinne eller i hastigt mod samt att man följaktligen må kunna pretendera, att de icke endast derföre att man dristar sig att draga ut konsekvenserna af hvad Utskottet yttrat, helt enkelt utan ett ord till motivering stryka bort hvad de sjelfva i öfverensstämmelse med Utskottets förslag bidragit att till Riksdagen framlenna. Det är gifvet att, så vidt Utskotten vilja påräkna aktning af Riksdagen för sina yttranden och sina motiveringar, dessa yttranden och motiveringar icke böra för Utskottets ledamöter sjelfva vara så värdelösa, att de endast genom ett yttrande af någon ledamat i Kammaran och utan ett ord till motbevisning kastas bort. Till äfventyrs är meningen den, att man skulle kännas skyldig hysa det förtroende till desse herrars pedagogiska erfarenhet och kapacitet, att någon motivering icke kunde synas af dem erforderlig, men om jag icke har ett sådant förtroende, så beror detta på min okunnighet om denna deras erfarenhet och kapacitet.

Herr *Östling*: Då jag icke hyser någon förhoppning om bifall till motionärens förslag, inskränker jag mig till att begära, det Kammaran måtte godkänna Utskottets betänkande oförändradt, således äfven motiveringen. Jag hoppas detta så mycket mera, som jag är öfvertygad, att Kammaran vid närmare eftersinnande finner detta vara det rigtgaste uttrycket af dess egen åsigt i frågan.

Öfverläggningen var slutad. Under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets hemställan, dels bifall till samma hemställan med ogillande af motiveringen derför, dels ock att det förslag, Herr *Linder* i sin ifrågavarande motion framlagt, måtte varda bifallet. Efter upptagande af dessa yrkanden, gaf Herr *Talmannen*, enligt dem, propositioner och fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förstnämnda meningen. Votering blef begärd. I anledning häraf och för bestämmande af kontrapositionen upptog Herr *Talmannen* änyo de öfriga yrkandena, af hvilka det som afsåg bifall till Utskottets förslag med ogillande af den derför anförda motivering nu förklarades hafva fler-

Angående
elementar-
lärares
pensionering.
(Forts.)

talets röster för sig. Men jemväl angående kontrapositionen äskades votering; i följd hvaraf en så lydande omröstningsproposition först uppsattes, justerades och anslogs:

»Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen antager yrkandet om bifall till Utskottets hemställan med ogillande af motiveringen,

röstar Ja;

Den, det ej vill

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om afslag å Utskottets hemställan och bifall till Herr Linders ifrågavarande motion.»

Den votering, som företogs enligt denna proposition, utföll med 73 ja mot 51 nej; och erhöll alltså propositionen för hufvudvoteringen följande lydelse:

»Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 39:de punkten af utlåtandet N:o 12,

röstar Ja;

Den det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren bifallit Utskottets hemställan med ogillande af motiveringen.»

I den senare voteringen röstade 56 ledamöter ja mot 69, som röstade nej; varande alltså Kammarens beslut fattadt i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Sedan utgången af voteringen för Kammaren tillkännagifvits, yttrade

Herr Lindmark: Jag ber att få anmäla min reservation mot det beslut, som nu blifvit af Kammaren fattadt. Beslutet saknar nemligen all motivering. Det lyder helt kort, »att Herr C. W. Linders ifrågavarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda»; men någon motivering härför finnes icke i betänkandet. Detta är anledningen hvarföre jag velat anmäla min reservation.

Äfven Herr *Linder* anmälde sin reservation mot det nu fattade beslutet.

Punkten 40.

Hos Kongl. Maj:t hade om beredande af pension åt de efterlemnade *enkorna och barnen* efter Lektorn vid elementarläroverket i Örebro *Johan Ivar Brodén* och Adjunkten vid Wexiö läroverk *Carl Lundgren* äfvensom åt *enkan* efter Lektorn vid förstnämnda läroverk *Ernst Johan Frithiof Granell* gjorts särskilda underdåniga ansökningar, deri sökandena anhållit, att, då den pensionsinrättning för enkor och barn efter elementarlärare m. fl., hvartill Riksdagen beviljat anslag, till följd af särskilda förhållanden ännu icke, vid tiden för nämnda familjefäders frånfälle, kunnat komma till stånd, Kongl. Maj:t täcktes genom nådig proposition till Riksdagen utverka, antingen att rätt till pension det oakadt kunde dem beredas från pensionskassan, sedan denna börjat sin verksamhet, eller ock att pensioner till motsvarande belopp måtte dem beviljas från allmänna indragningsstaten; allt under vilkor att de afträdde sin rätt till nådår vid de afidnes lärare-tjenster.

I anledning af nämnda ansökningar hade Kongl. Maj:t hos Riksdagen gjort framställning om pensioners beviljande åt ifrågavarande personer och, hvad särskildt beträffar Lektor Brodéns efterlemnade familj, föreslagit:

att Lektorn vid högre elementarläroverket i Örebro Johan Ivar Brodéns enka, *Katarina Brodén*, född *Tegnér*, samt hans barn *Johan Robert Fabian Brodén* och *Anna Mathilda Karolina Brodén*, måtte, mot det att den Brodéns efterlevande tillkommande rätt till privilegii-nådår efter honom afträddes, från den 1 Maj innevarande år uppföras på allmänna indragningsstaten till åtnjutande af årlig pension, enkan till belopp af 600 kronor, så länge hon förblefve enka, samt barnen till belopp af 200 kronor hvardera.

Utskottet, som i *mom. a)* af förevarande punkt yttrat sig öfver Kongl. Maj:ts nu omförmälda förslag, hade i anledning af samma förslag gjort följande hemställan:

»att Lektorn Brodéns enka *Katarina Brodén*, född *Tegnér*, samt hans barn *Johan Robert Fabian* och *Anna Matilda Karolina* må, mot det att den Brodéns efterlevande tillkommande rätt till privilegii-nådår efter honom afträdes, från den 1 Maj innevarande år uppföras å allmänna indragningsstaten till åtnjutande af årlig pension, enkan till belopp af 600 kronor, så länge hon förblifver enka, samt barnen till belopp af 200 kronor hvardera, så länge med vederbörliga intyg årligen styrkes, att de fortfarande äro oförmögna att sjelfva bidraga till sitt uppehälle.»

Efter föredragning af denna hemställan, lemnades ordet på begäran till

Herr Carl Anders Larsson, som yttrade: Då det är en splitter ny metod i afseende å pensionering man här synes vilja införa, tager jag mig friheten yrka afslag å hela punkten. Af ingressen till punkten framgår att pensionerna till dessa enkor och barn skulle svara emot

*Om pension
för Lektorn
J. J. Brodéns
efterlemnade
familj.*

Om pension
för Lektorn
J. I. Brodén
efterlemnade
familj.
(Forts.)

de så kallade nådåren, hvilka som vi veta ännu existera vid de presterliga befattningarne, samt att Riksdagen skulle byta till sig den rätt till nådår dessa enkor och barn hafva genom att i stället gifva dem en årlig pension. Skälet, som för ett sådant byte angifvits, är att, då staten beviljat medel till en pensionsinrättning för enkor och barn efter elementarlärare, men denna pensionsinrättning ännu icke är så stark att den kan gifva några pensioner, staten skall pensionera dem mot vilkor att de afträda sin rätt till nådår efter de aflidne lärarne. Då denna nya metod likväl skulle föranleda ännu större tillväxt i utgifterna på nionde hufvudtiteln, hemställer jag vördsamt att Kammaren måtte afslå densamma redan från dess första början. Detta anser jag vara så mycket mera nödvändigt, som förhållandena för närvarande gestalta sig så, att löner och pensioner till embets- och tjänstemän sluka hela afkastningen af den svenska jorden. Allt hvad svenska jorden lemnar i afkastning, säger jag, går åt till löner och pensioner åt statens och enskildes tjänstemän, och detta påstående skall jag äfven söka bevisa.

Hela den svenska jordens taxeringsvärde uppgår sammanlagdt till 1,800,000,000 kronor. Man antager vanligen att densamma afkastar 5 procent af taxeringsvärdet, hvilket gör 90 millioner årligen. Löner och pensioner för statens tjänstemän uppgå årligen till 48 millioner samt för enskildes tjänstemän till 39 millioner och några hundra tusen. Ergo stiga lönerna för dessa tjänstemän jemte pensioner till sammanlagdt omkring 88 millioner i rundt tal. För andra behofs afhjelpande återstår således icke mera än skilnaden mellan 90 och 88 millioner. Skulle man det oaktadt slå in på en ny pensioneringsbana, så fruktar jag man skulle komma att gå för långt, hvaraf följden skulle blifva att en reaktion skulle inträffa förr eller senare, som måhända kunde verka mindre fördelaktigt för tjänstemännen sjelfva.

Jag yrkar afslag å hela punkten.

Häruti instämde Herr *Fredricson*.

Chefen för Kongl. Ecklesiastik-departementet, Herr Statsrådet Carlson: Vid ifrågavarande punkt har jag icke funnit någon reservation af någon bland Stats-Utskottets ledamöter. Beslutet inom Stats-Utskottet måste således, efter hvad jag kan sluta, hafva blifvit enhälligt fattadt. Jag kan ej heller tro, att Kammaren skulle vilja antaga det förslag som väckts af den ledamot i Kammaren, hvilken nyss hade ordet. Det förefaller mig nemligen, som skulle denne ledamot icke hafva tagit kännedom om det förevarande ärendet i dess helhet.

Den pensionsinrättning för lärares vid elementarläroverken enkor och barn, om hvilken nu är fråga, har blifvit af Riksdagen beslutad och erforderligt belopp beviljadt — sistlidna år — för dess trädande i verksamhet.

Den ärade talaren på östgötabänken ansåg, att ifrågavarande förslag innebure ett sätt att »byta bort» de så kallade privilegii-nådåren, hvilket nu skulle införas. Men detta byte, eller rättare, detta förbehåll om frånträddande af privilegii-nådåret är länge sedan stadgadt

genom allmän föreskrift, och det är Riksdagen som först gjort detta förbehåll.

Föremålet för nu förevarande Kongl. proposition är icke annat än en gärd af billighet åt olyckan. Det anslag, Riksdagen vid sist hållna riksmöte för pensioneringen beviljade, skulle redan nu kunnat utgå, derest icke kyrkomötets bifall till privilegii-nådårens borttagande erfordrats. Säkerligen skulle äfven enkorna och barnen efter desse förtjente lärare, hvilka afidit sedan Riksdagens beslut i pensionsfrågan fattades, hafva kommit i åtnjutande af pensioner, om nämnda hinder ej förefunnits.

Det är en olycklig tillfällighet för dessa i nöd ställda enkor och barn, att deras män och fäder afidit i ett ögonblick, då samtliga vederbörandes bifall till den nya pensionsinrättningen ännu icke erhållits. Vid sådant undantagsförhållande har Kongl. Maj:t föreslagit att för dem tillämpa de grunder för pensioneringen, hvilka af Riksdagen själf stadgats, ehuru med någon nedsättning af pensionsbeloppen, jemförda med dem som blifvit för lärares enkor och barn i allmänhet bestämda. Jag vågar derföre vara förvissad om att Kammaren, vid öfvervägande af de utaf Kongl. Maj:t för hvarje särskild person anförda grunder, skall gifva sitt bifall till de äskade billiga beloppen. Jag tror att, likasom Riksdagens beslut i fjol om medel till pensionsinrättningens understöd hvilade på goda grunder, Kammaren jemväl skall finna Stats-Utskottets nu förevarande hemställan byggd på rättvisa och billighet.

Herr Wistelius: Jag trodde knappast att någon här skulle behöfva uppträda och tala för bifall till detta förslag; ty jag kunde icke föreställa mig att någon skulle vilja motsätta sig detsamma. Af Kongl. Maj:ts proposition och Stats-Utskottets motivering synes, att icke blott från rättvisans utan äfven från den kristliga barmhertighetens synpunkt så många skäl tala för förslaget, att jag för min del icke tvekar att yrka bifall till detsamma.

Herr Carl Anders Larsson: Hade dessa enkor och barn i ringaste mån genom Riksdagens åtgörande lidit något intrång i sina rättigheter såsom arfvingar efter dessa lärare, så hade hvad Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastik-departementet nyss yttrade varit fullkomligt på sin plats. Men då de bibehålla samma rätt som deras vederlikar haft och hafva, ända till dess den nya pensionsinrättningen blir i tillfälle att bestrida pensioneringen, kan jag för min del icke finna annat än att här kan tillämpas det gamla ordspråket, att, får man väl in ett finger, kommer snart hela handen efter. Derföre att Riksdagen nu visat en barmhertighetsåtgärd mot elementarlärares enkor och barn och gifvit dem ett stort anslag för att bilda en fond, derifrån dem i framtiden skulle beviljas pension, passar man nu på och letar rätt på alla som gått miste om dessa fördelar och begär statspension för dem. Här är visserligen endast fråga om tre afidne elementarlärares familjer, men Herrarne kunnen vara öfvertygade om

*Om pension
för Lektorn
J. I. Brodén
efterlemnade
familj.
(Forts.)*

Om pension
för Lektorn
J. J. Brodæns
efterlemnade
familj.
(Forts.)

att det finnes många flera sådana, som befinna sig i alldeles enahanda ställning.

Då en sådan princip, som den man nu sökt införa, icke så länge jag haft äran deltaga i Riksdagens förhandlingar hittills gjort sig gällande, yrkar jag för min del att Kammaren måtte redan från början söka "mota Olle i grind" och således afslå icke blott nu föredragna moment i denna punkt, utan äfven de tvenne följande.

Herr *Jöns Persson* förenade sig i detta yttrande.

Herr *Granlund*: Jag ber att få upplysa att Adjunkten *Lundgrens* enka och barn verkligen äro i särdeles stort behof af det föreslagna understödet. Herrarne kunna knapt föreställa sig, huru svårt denna familj har att draga sig fram. Redan under mannens lifstid var det för familjen bekymmersamt att berga sig; och naturligtvis har det blifvit än sämre efter hans död. Såsom af betänkandet synes, lemnade han efter sig skulder till belopp af närmare 7,000 kronor. Han tjenade ända under sin första tjenstetid ända till 1858 för en lön af först 360 och sedermera 600 kronor och har icke heller sedan varit i tillfälle att göra några besparingar, utan efterlemnade enka och barn i mycket torftiga omständigheter.

Då representanten för *Vexjö*, der *Lundgrenska* familjen är boende, icke är tillstädes, har jag ansett mig skyldig meddela dessa upplysningar.

Ofverläggningen förklarades slutad. Herr *Talmannen* gaf propositioner å såväl bifall som afslag och fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Som votering likväl begärdes, skedde uppsättning, justering och anslag af en omröstningsproposition, lydande sålunda:

"Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 40:de punkten mom. a) af utlåtandet N:o 12,

röstas Ja;

Den, det ej vill,

röstas Nej,

Vinner Nej, har Kammaren afslagit Utskottets hemställan."

Omröstningen försiggick och visade 64 ja mot 62 nej; i följd hvaraf Kammaren bifallit Utskottets hemställan.

Mom. b) och c).

Blefvo äfven bifallna.

Punkten 41.

Bifölls.

Punkten 42.

Utskottet hade hemställt:

att Grefve *C. M. Lewenhaupts* inom Första Kammaren afgifna motion, N:o 4, innehållande förslag derom, att Riksdagen måtte åt extra Provincialläkaren i Broby distrikt af Kristianstads län Anders Fredrik Lindfors' enka *Lovisa Carolina Lindfors*, född *Sandelin*, och hennes oförsörjda dotter *Maria Lovisa* bevilja en årlig pension af 400 kronor — icke måtte af Riksdagen bifallas.

*Om pension
för Provin-
cialläkaren
A. F. Lind-
fors' enka och
dotter.*

Herr Clairfelt yttrade: Villigt bugar jag mig för den af Utskottet i den nyss föredragna punkten uttalade princip, att »frågor af förevarande beskaffenhet icke böra till Riksdagens pröfning förekomma, innan de erhållit den fullständiga utredning, som endast hos Kongl. Maj:t kan åstadkommas.» Men då det i allt fall icke är utan exempel, att Riksdagen äfven på enskild motionärs framställning beviljat pension åt tjenstemäns enkor, så vågar jag nu yttra några ord till förmån för den af Grefve Lewenhaupt inom Första Kammaren väckta motion om pension till förmån för aflidne Doktor Lindfors' enka och oförsörjda dotter. Lindfors dog den 18 Mars 1866 i tyfusfeber, som han ådragit sig under tjensteutöfning i sitt distrikt, der en tyfusedemi då härjade. Han var anställd såsom extra provincialläkare i Broby distrikt af Kristianstads län i 10 eller närmare 11 år. Om han fått lefva i 7 månader längre, så hade hans distrikt, som dittills varit så kalladt extra, blifvit uppflyttadt till ordinarie, och hans enka hade då varit berättigad till en pension af 500 kronor eller mera än hvad som nu begärts. Men Lindfors hade icke denna lycka; han fick icke lefva så länge. Äfven under sin listid hade Lindfors otur. Kort före sin död sökte han nemligen provincialläkaretjensten i Hessleholms distrikt och erhöll första rummet på förslaget, men det lyckades en medsökande, som icke hade lika stora tjenstemeriter, att erhålla Sundhetskollégii förord och, då denne medsökande på grund af detta förord erhöi tjensen, gick Lindfors' enka äfven då miste om en pension, till beloppet högre än den som nu blifvit ifrågasatt. Vid sin död efterlemnade Lindfors i följd af dessa vidriga omständigheter ett utarmadt bo och enka och oförsörjd dotter i ytterst torftiga omständigheter. Enkan sökte visserligen att, så länge hon dertill egde krafter, med sina händers arbete försörja sig och sin dotter. Numera lider hon dock, sedan två år tillbaka, af ett obotligt ryggmärgslidande. Hennes äfven sjukliga dotter söker nu att bidraga till försörjning af sin moder och sig sjelf genom undervisande af smärre barn, men hvad hon derigenom kan förtjena är naturligtvis otillräckligt äfven till den tarfligaste bergning. Emellertid skulle jag äfven med dessa särdeles ömmande omständigheter för ögonen icke, just med hänsyn till den af Utskottet uttalade princip, dristat framkomma

*Om pension
för Provin-
cialläkaren
A. F. Lind-
fors' enka och
dotter.
(Forts.)*

med något yrkande om bifall till motionen, men då Första Kammaren redan utan votering bifallit motionen, och detta efter det äfven åtskillige af Stats-Utskottets ledamöter förordat motionärens förslag, så vågar jag vördsamt anhålla, att äfven denna Kammare måtte behjerta den ifrågavarande familjens nödställda belägenhet och bifalla motionen.

Herr Per Nilsson i Kulhult: Jemte det jag till alla delar instämmer med Herr Clairfelt, ber jag äfven att få upplysa, att Doktor Lindfors vid sin död efterlemnade endast skulder och inga tillgångar. Under sin tjenstgöring lyckades Lindfors att tillvinna sig allmän högaktning och förtroende genom sitt utmärkta nit och sin beredvillighet att bispringa den fattige med hjälp och läkarevård. Det var endast en jembförelsevis kort tid han var anställd inom Broby distrikt såsom extra provincialläkare, och blott några få år fick han lefva förenad med sin maka. Hon är nu sjuklig och lefver i mycket bekymmersamma omständigheter, så att här kan verkligen sägas nöd vara för handen som förtjenar att afhjelpas. Man har förut i dag talat om att öfva barmhertighetsverk, och i detta fall om någonsin kan sådant vara på sin plats. Jag plär i allmänhet icke vara den som talar för beviljande af pensioner. Men här känner jag speciellt till saken; och jag yrkar derföre bifall till Grefve Lewenhaupts motion.

Herr Liss Olof Larsson: Jag yrkar bifall till Utskottets betänkande i denna punkt. Äfven jag hyser medlidande med fattiga och sjuke. Men om Riksdagen skall påtaga sig att underhålla alla sådana, så skulle allt underhållstagarne blifva bra många. Man kan icke heller anföra några synnerligen talande skäl, hvarför staten skulle i detta speciella fall träda emellan. Här finnes icke någon lång tjenstetid att åberopa såsom skäl för beviljande af pension. Dessutom har jag fått upplysning om att framställning om pension åt Doktor Lindfors' enka gjorts hos Kongl. Maj:t, och då Kongl. Maj:t nu icke framlagt något förslag derom för Riksdagen, så har man all anledning förmoda att Kongl. Maj:t ansett omständigheterna icke vara nog talande för pensionens beviljande. Då sålunda Kongl. Maj:t, som mot enkor och barn tyckes hafva lika godt hjerta som Riksdagen, icke framlagt någon proposition i ämnet, vet jag icke hvarföre Riksdagen skulle bevilja denna pension. Den omständigheten att Första Kammaren bifallit motionen kan väl icke i och för sig utgöra tillräcklig anledning för Andra Kammaren att fatta annat beslut än Utskottet tillstyrkt, helst som Första Kammarens beslut icke heller tillkommit utan protest. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Jonas Andersson: Jag skall inskränka mig till att yrka bifall till Utskottets förslag. De skäl, som äro af Utskottet anförda, tror jag skola vara fullt tillräckliga till försvar för förslaget. Inom Utskottet anfördes icke något enda verkligt skäl för den ifrågasatta pensionens beviljande; och icke heller har under denna diskussion något sådant blifvit framlagdt.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad och propositioner gifvits enligt de meningar, som förekommit, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkterna 43 och 44.

Biföllos.

Punkten 45.

Utskottet hade i denna punkt föreslagit:

att Riksdagen måtte, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts derom gjorda nådiga framställning, »såväl å extra stat för år 1879 anvisa ett kreditiv af 900,000 kronor, att användas dels till upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering med nu fastställda pensionsbelopp — mot skyldighet för pensionskassan att afstå det för året densamma tillkommande förhöjda vederlag för de till statsverket indragna rusthållsafgifterna; — dels till *fyllnadspensioner* i enlighet med bestämmelserna i nådiga cirkuläret af den 22 Juni 1877; som ock medgifva, att hvad af det till pensioneringen under innevarande år anvisade kreditiv kan blifva oanvänt, må för det kommande årets pensionering användas.»

Angående kreditiv för armébefällets pensionering.

Herr Key anförde: Såsom Herrarne torde påminna sig beviljade Riksdagen sistlidet är ett kreditiv på 900,000 kronor, att användas dels till upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering med då fastställda pensionsbelopp, mot skyldighet för pensionskassan att afstå det för året densamma tillkommande förhöjda vederlag för de till statsverket indragna rusthållsafgifterna, dels till *fyllnadspensioner* i enlighet med vissa af Riksdagen angifna grunder. I anledning af detta beslut och i öfverensstämmelse dermed utfärdades sedermera Kongl. Maj:ts nådiga cirkulär den 22 Juni 1877. Och det är detta cirkulär, som nu af Stats-Utskottet åberopats i den föredragna punkten, hvilken sålunda blifvit affattad i enlighet med den vid riksdagens början öfverlemnade statsverkspropositionen. Emellertid har Kongl. Maj:t sedermera för Riksdagen framlagt förslag om förändrade grunder för pensionering af arméns befäl och underbefäl samt deras vederlikar, hvilka grunder blifvit denna dag af Kammaren pröfvade och godkända. Om nu den föredragna punkten oförändrad antages, skulle sålunda det oegentliga komma att inträffa att pensioneringen komme att ske enligt Kongl. cirkuläret den 22 Juni 1877, hvilket naturligtvis icke kan innehålla, hvad Kongl. Maj:t sedermera har föreslagit och Riksdagen godkänt. På grund häraf har i dag på förmiddagen en rättelse föreslagits inom Första Kammaren och af densamma godkänts, hvarigenom denna oegentlighet på ett mycket enkelt sätt undvikes, nemligen att i stället för orden »dels till *fyllnadspensioner* i enlighet med bestämmelserna i nådiga cirkuläret af den 22 Juni 1877» insättes »dels till *fyllnadspensioner* i enlighet med

Angående kreditiv för armé-
befälets pensionering.
(Forts.)

af Riksdagen godkända grunder för sådana pensioners åtnjutande», men för öfrigt skulle klämman lyda som förut. Såsom jag nämnde har Första Kammaren godkänt denna rättelse. Jag tager mig därför friheten hemställa att Andra Kammaren måtte biträda Medkammarrens beslut.

Vidare anfördes icke. Kammaren biföll Utskottets hemställan med den förändring, som Herr Key nu föreslagit.

§ 2.

Herr Jan Magusson hade anhållit om 14 dagars ledighet från riksdagsgöromålen, räknadt från och med den 11 instundande Maj.

Denna anhållan, som nu af Herr Talmannen anmäldes, blef på begäran bordlagd.

§ 3.

På framställning af Herr vice Talmannen Wijk, beslöts, att de å föredragningslistan för denna dag uppförda ärenden, som ännu blifvit blott en gång bordlagda, skulle sättas främst å den föredragningslista, hvilken för nästa sammanträde komme att upprättas.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter Kammarrens ledamöter åtskildes klockan 12 på natten.

In fidem

Gustaf Westdahl.